

ALUMINIJ

Glasilo delovnega kolektiva tovarne glinice in aluminija »Boris Kidrič« Kidričevo

IZDAJA DELAVSKI SVET
TOVARNE GLINICE IN
ALUMINIJA
»BORIS KIDRIČ«
KIDRIČEVO

UREDNIŠKI ODBOR

Franc Meško — predsednik, Stane Tonejc, dipl. inž. — odgovorni urednik, Filip Dolinar, Stojan Kerbler, dipl. inž., Rozika Klančnik, Franc Klemenčič, Anton Kokoš, Anton Kozoderc, Franc Lah, Ivo Tušek, Franc Vrlič.

Tisk ČP Mariborski tisk Maribor

Rokopisov in slik ne vračamo

ŠT. 10

OKTOBER 1969

LETNIK VII.

Pred volilnimi konferencami

V prejšnji številki našega tovarniškega glasila smo na drugi strani objavili sestavek Družbenopolitična aktivnost in konkretne naloge komunistov. Ker pa smo pred volilnimi konferencami ZKS in tudi SZDL, je prav, da spregovorimo nekaj več o teh nalogah, ki so pred nami, predvsem še zato, ker le-te ne smejo ostati neopažene in iti mimo vseh minulih dogodkov.

Mislim, da zares ni potrebe ponavljati že tolikokrat spregovorjene besede o aktivnosti članov ZK v raznih družbenopolitičnih organizacijah, ki ostaja vedno bolj v ozadju aktualnih dogodkov. Kongresa ZKS in ZKJ sta postavila pred komuniste nove in zahtevne naloge, predvsem glede samoupravljanja in reforme, kar je zahtevalo od komunistov maksimalne napore.

To pa seveda ne velja le za člane ZK, ampak tudi za vse ostale družbenopolitične delavce, ki delajo na kakršnemkoli področju družbene aktivnosti. Pri tem seveda mislim na tiste aktiviste, ki delajo v organizaciji Socialistične zveze delovnega ljudstva, kajti ta organizacija dobiva vedno vodilnejšo in odločilnejšo vlogo. Svojčas smo pisali tudi že o delu družbenopolitičnih organizacij v Kidričevem in med drugim poudarili odgovorno nalogo krajevne organizacije SZDL. Pred konferencami bo treba zares temeljito premisliti, koga dati v novo vodstvo krajevne organizacije, kajti prav kadrovska politika mora izhajati iz nalog, ki jih na podlagi dobro preučeni potreb zastavlja dolgoročni razvoj naše ožje republike Slovenije.

Mladí ljudje, ki so sposobni prevzeti pomembne družbene odgovornosti, se bodo lahko uspešno razvijali, če bodo vsi samoupravni in družbeni organi sistematično posvečali potrebno pozornost kadrovski politiki, kajti od nje bo tudi odvisno bodoče delo krajevne organizacije SZDL. V letošnjem letu bi morala biti izvoljena nova vodstva krajevnih organizacij, vendar do tega ni prišlo, ker so bile prav v tistem času v polnem razmahu priprave na skupščinske volitve in je bil tako podaljšan mandat vsem krajevnim organizacijam SZDL na področju ptujske občine. Zato je bilo vse to premaknjeno na jesen, ki pa je sedaj pred nami, in bo torej treba temu posvetiti vso pozornost in polno odgovornost, da bodo volilne konference izvedene zares, kot to želimo in pričakujemo.

Kadrovske spremembe, ki so bile izvedene na pomlad v krajevni organizaciji SZDL Kidričevo, niso prinesle kakšnih bistvenih premikov, ampak je ostalo pri starem, v neki meri pa je bil celo storjen korak nazaj. Prav ta korak nazaj pa bo treba sedaj odpraviti in storiti vse, da bo kadrovska sestava zares dobra, ki bo imela volje in smisla za družbenopolitično delo v naselju. Medtem bo ostala skoraj polovica sedanjih članov vodstva krajevne organizacije še naprej tudi v novem vodstvu, ker je bila ta polovica kooptirana letos spomladi in se šele uvaja v politično aktivnost.

Cepprav krajevna organizacija ni dosegla kakšnih bistvenih otipljivih rezultatov, pa kljub temu lahko trdimo, da je le bilo storjenega mnogo več kot v preteklih letih. Pri tem imajo za sluge vsi člani vodstva KO SZDL, med katerimi je bilo nekaj takih, ki so res dali vse od sebe, da bi bilo delo organizacije čim boljše. Že sedaj, v predvolilni pripravi, pa je treba iskati nove kadre, ki bi naj v naslednjem dvehletnem obdobju skušali napraviti še korak naprej. To je v naših razmerah možno, saj še dolgo niso izkoriščene vse dane možnosti.

Sedelovanje s krajevno skupnostjo je bilo sicer še dokaj zadovoljivo, vendar še zdaleč ne tako, kot bi moralo biti. Bilo je mnogo skupnih problemov, ki bi jih morali reševati z družbenimi močmi, pri čemer je treba samokritično poudariti, da odbor SZDL ni bil povsem kos svojim nalogam, pa tudi druga stran bi bila lahko bolj delavna. To sicer ni bistveno vplivalo na delo obeh strani, dalo pa je vedeti, da so tu še mnoge skrite rezerve, ki jih je treba izkoristiti pri reševanju mnogih skupnih problemov.

Eden izmed bistvenih vzrokov, da krajevna organizacija SZDL ni dosegla polnega uspeha, je iskati tudi v tem, ker ni bilo pri KO SZDL nobenih sekcij, ki bi lahko bistveno spremenile delo te množične politične organizacije. Zato bo v bodoče treba storiti vse, da bi se formirale vsaj nekatere najpotrebnejše sekcije, ki bi v mnogočem poživile delo krajevne

(Nadaljevanje na 5. strani)

Več konkretnosti in odgovornosti!

V zadnjem času je v našem kolektivu vse bolj opaziti naraščajoče zanimanje proizvajalcev za nekatere aktualne dogodke. Pri tem seveda mislim predvsem na veliko zanimanje članov kolektiva za delo komisije za izdelavo statuta ter drugih pravilnikov, od katerih pričakujemo nekatere bistvene spremembe, morda tudi zelo pomembne.

Nekateri osnutki pravilnikov bodo morda v času, ko bo izšla ta številka našega glasila, že v razpravi v kolektivu, kar pa seveda ne bo zmanjšalo namena tega sestavka, ker bo prišel pred člane kolektiva še v tem letu tudi osnutek statuta naše delovne organizacije. To je v bistvu seveda naš notranji zakon — regulator celotne strukture našega poslovanja in delovanja. Prav ta statut pa bo tisti del javne razprave v kolektivu, ki bo moral pritegniti pozornost slehernega člana kolektiva, da bo pokazal dovolj posluha in konkretnosti do vseh naših notranjih problemov, istočasno pa tudi čut odgovornosti do njihove rešitve. Le z enotnimi nastopi in kolektivno odgovornostjo nam bo moč doseči tisto, kar si v našem statutu najbolj želimo. In to si moramo tudi zastaviti.

Mnogo je bilo že razprav o petnajstem amandmaju zvezne ustave ter o trinajstem amandmaju ustave naše republike, s katerima je delovnim organizacijam dana vsa možnost, da s svojimi statuti in drugimi splošnimi akti same odločajo struk-

turo samoupravljanja. Morda v teh amandmajih ne bi bilo niti nič tako pomembnega, če ne bi imela prav tega bistva, kajti povsem jasno mora biti slehernemu proizvajalcu, da bodo morale konkretne rešitve v posameznih delovnih organizacijah zagotoviti zares smotrno organizacijo samoupravljanja in skladnost odnosov med tehnično-tehnološko organizacijo dela in oblikami samoupravljanja. To je zelo zahtevno in seveda tudi odgovorno.

Ob teh razpravah bodo morali člani kolektiva dobro premisliti vsebino osnutka statuta (kot seveda tudi drugih pravilnikov), na morebitne nejasnosti zahtevati pojasnila in odgovore ali celo popravke določenih stvari, ki bi bile morda boljše in tudi koristnejše za ves kolektiv. Brez dvoma bo potrebna tudi močnejša vsebinska aktivnost sindikata, s čimer bi se naj povečala moč političnega usmerjanja ob oblikovanju samoupravnega sistema v notranji zakonodaji naše delovne organizacije.

Dolžnosti sindikata pri tem vsekakor niso majhne, saj se mora s svojo dejavnostjo vključiti v reševanje vsebinskih vprašanj, povezanih s spremembami normativnih aktov, nato pa vse članstvo dobro seznaniti s predlaganimi rešitvami. Pri tem mora biti obveščena hitra, ker bo le v tem primeru tudi učinkovita. Tu morajo biti nosilci čim hitrejšega, čim boljšega in čim konkretnej-

šega obveščanja aktivni sindikalni delavci, ki pa ne bi smeli ostati osamljeni, sicer akcija ne bo učinkovita. Sindikat kot osnovni nosilec celotne politične akcije pa mora čimbolj stremeti za tem, da pritegne in spodbudi tudi vse druge družbenopolitične organizacije v kolektivu in jih vključi v to dejavnost, s čimer bo dosežena tista zaželena enotnost akcije tudi v vsebinskem pogledu vseh družbenih dejavnosti. Nikakor pa pri tem ne smejo izostati člani Zveze komunistov (njihova aktivnost je namreč vse manj vidna), ki morajo s svojo dejavnostjo pripomoči k normiranju medsebojnih odnosov v združenem delu, saj bi bil to velik prispevek k razreševanju protislovij in morebitnih nasprotij znotraj delovne organizacije.

Če bi si hoteli ta dejstva pogledati nekoliko globlje, bi kaj kmalu ugotovili (seveda posplošeno), da se sindikati zanimajo za reševanje omenjenih dejstev in da podpirajo vsa prizadevanja za dosledno uveljavitev ustavnih sprememb, ki so temelj za razvijanje samoupravnih pravic in odnosov, zanimajo se za organizacijo samoupravljanja in dajejo možnost za racionalno in funkcionalno delo. Večja samoupravna delitev dela ne pomeni delitve na tako imenovane odločujoče in izvršilne organe, temveč prevzemajo v okviru delitve dela posamezni individualni in kolektivni organi upravljanja določene pristoj-

(Nadaljevanje na 5. strani)

Livarna

Delavski svet na potovanju po Italiji

Delavski svet našega podjetja je na eni izmed svojih sej med drugim razpravljal tudi o ekskurziji članov delavskega sveta, ki bi bila lahko že v mesecu maju, vendar je takrat zaradi objektivnih vzrokov odpadla in so jo preložili na poznejši čas. Ponovno določen datum je bil 21. september — tridnevno potovanje po Italiji z ogledom dveh tovarn aluminija in glinice.

Program potovanja, ki ga je izdelala za to določena komisija delavskega sveta, je bil zares skrbno pripravljen, toda žal moram že takoj povedati, da tudi tokrat ni bilo predvidenih obiskov tovarn v Italiji, ker je bila v tistem času v tej državi stavka kovinskih in kemičnih delavcev in nam zato niso nikjer dovolili ogleda svojih tovarn. To je bila torej repriza ekskurzije pred nekaj leti na Madžarsko, ko prav tako nismo smeli na ogled tovarne glinice in aluminija v Ajki. Ekskurzija delavskega sveta z ogledom tovarn v Italiji se je tako spremenila bolj v turistično potovanje in ogled raznih krajev v tej deželi.

Napočil je torej 21. september, dan odhoda. Čas odhoda je bil določen za 3. uro zjutraj in v Ptuj izpred blokov TGA in v Kidričevem izpred restavracije. Oba avtobusa sta prispela iz Ptuja z majhno zamudo, vendar to ni bistveno vplivalo na nadaljnji potek potovanja. Potovali smo skozi Maribor do državne meje na Viču pri Dravogradu, kjer so bile carinske formalnosti hitro pri kraju, čeprav je bilo morda nekaterim tudi malce vroče (mislim tistim, ki so imeli nekaj več denarja). Krenili smo po Dravski dolini proti Celovcu. Jutranja megla nam ni obetala kaj prida. Ob spominu na slabo vreme pred nekaj dnevi nam ni bilo lahko pri srcu, kajti misel, da bomo imeli deževno vreme, nam je motila veselo razpoloženje. Toda že od Celovca naprej proti Beljaku ob Vrbskem jezeru se je začelo nebo nad nami modriti, oblaki so se počasi trgali ter nam obetali zares lepo in sončno vreme, ki nas je potem tudi spremljalo vse tri dni našega potovanja.

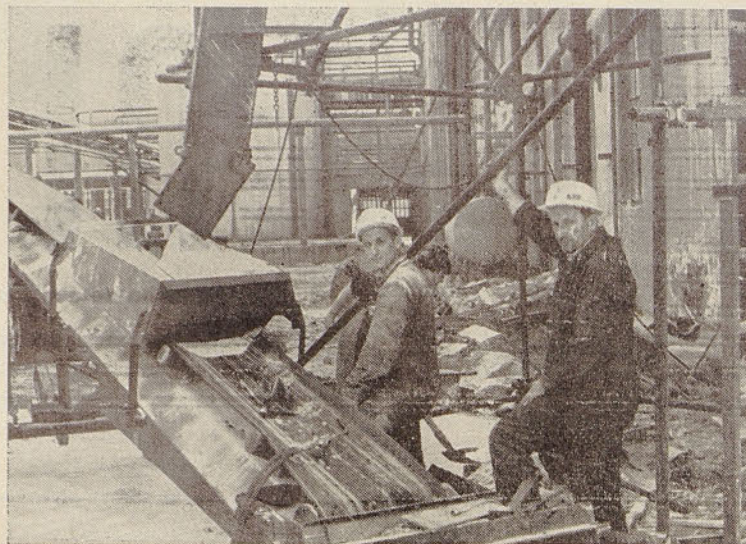
Po lepi vijugasti cesti se je vožnja nadaljevala proti Lienzu ter naprej do Toblacha, kjer je avstrijsko-italijanska meja. Vse formalnosti so bile kaj hitro opravljene in že smo krenili po lepi dolinski cesti proti naslednjemu cilju Cortini d'Ampezzo, ki jo mnogi naši člani prav gotovo poznajo še iz časov, ko so tu bile zimske olimpijske igre. Po večurni vožnji smo se ustavili pred velikim olimpijskim stadionom v Cortini ter si kupili nekaj kartic in spominčkov. Žal za ogled tega veličastnega stadiona ni bilo časa, kar je bilo mnogim zelo žal, toda program je program in treba se ga je držati. Vožnja se je nadaljevala po lepi dolomitski gorski cesti, ki je prav gotovo ne bo nihče tako hitro pozabil. Ob ogledovanju lepih krajev in visokih dolomitskih vrhov smo kaj hitro prispeli do Colle di S. Lucia, ki leži 1453 metrov nad morjem.

Tega kraja smo bili zelo veseli, saj je bilo tu predvideno kosilo, naši želodci pa so bili že prazni. Kosilo je bilo na mizi, in ker smo bili v Italiji, so nam kaj hitro postregli z dobrimi špageti, ki so šli vsem v slast. Po nekaj kozarčkih dobrega italijanskega vina smo nadaljevali našo vožnjo proti gorskemu prelazu Pordoi na višini 2250 metrov. Kratek postanek — in že smo spet drveli v dolino, nato pa spet po vijugasti cesti proti

drugemu prelazu Costalunga, kjer nas je že lovila noč. Precej utrujeni smo končno le prišli do Bolzana, kjer je bil predviden prvi dan našega počitka. V hotelu, kjer smo prespali, so nas sprejeli izredno vladno in lepo, postregli pa so nam tudi z dobro večerjo. Ker je eden od naših sopotnikov prav ta dan praznoval svoj rojstni dan, smo ta praznik malce zalili, čeprav smo bili utrujeni od vožnje, ki je bila za nami — več kot 550 km. Počitek nam je vsem prijal, drugi dan pa smo po prirščnem slovesu od naših prijateljev na-

daljevali vožnjo po lepi dolini med ogromnimi sadovnjaki in lepimi vinogradi proti Gardskem jezeru. Povedati moram, da je prav kraj, skozi katerega smo se vozili, izredno znan po dobrem vinu in odličnem sadju. Skozi Trento smo nadaljevali pot do Rive, kjer je bil krajši postanek in ogled pričetka Gardskega jezera, dolgega več kot 50 kilometrov. Za širino jezera ne vem, toda ponekod je bilo široko gotovo več kot 5 kilometrov.

Po 50 kilometrih vožnje smo (Nadaljevanje na 5. strani)

Montaža transportnega traku za nakladanje hidrata

Proizvodnja aluminija v letu 1968

Svetovna proizvodnja aluminija je z 8,4 milijona ton v letu 1968 dosegla nov rekord. Povečanje proizvodnje v primerjavi z letom 1967 je znašalo 450.000 ton oziroma 5,7 %. To je bilo sicer v poprečju desetletja

1958—1968, ko je znašalo letno povečanje 9 %, najmanjše povečanje v zadnjih desetih letih. Tabela št. 1 kaže proizvodnjo in povečanje surovega aluminija.

Tabela št. 1

Leto	Proizvodnja v 1000 tonah	Sprememba v primerjavi s prejšnjim letom v %
1950	1506,9	
1951	1807,6	+ 20,0
1952	2032,3	+ 12,4
1953	2453,9	+ 20,7
1954	2820,4	+ 14,9
1955	3104,7	+ 10,1
1956	3332,7	+ 7,3
1957	3389,4	+ 1,7
1958	3546,7	+ 4,6
1959	4085,9	+ 15,2
1960	4543,2	+ 11,2
1961	4581,9	+ 0,9
1962	4983,7	+ 8,8
1963	5424,9	+ 8,9
1964	6079,6	+ 12,1
1965	6615,9	+ 8,8
1966	7259,3	+ 9,7
1967	7932,0	+ 9,3
1968	8386,2	+ 5,7

Razen v ZDA, kjer zmogljivosti zaradi stavk niso bile popolnoma izkoriščene, so bile drugod vse kapacitete izčrpane do konca. V letu 1967 je proizvodnja hitreje naraščala kot poraba, v letu 1968 pa se je poraba aluminija povečala za 12 % in je torej naraščala hitreje kot proizvodnja. Tako je bil v preteklem letu porabljen ves aluminij, ki je ležal v skladiščih, in proti koncu leta sta bili proizvodnja in poraba uravnovešeni.

Število dežel, ki proizvajajo aluminij, je v preteklem letu ostalo enako — 31. Povečale pa so se proizvodne zmogljivosti. V zahodnem svetu (samo tu so podatki na razpolago) so se v letu 1968 povečale zmogljivosti za približno 500.000 ton, tako da znaša skupna zmogljivost 7,2 milijona ton. V zadnjih mesecih pa je bila najavljena izgradnja novih elektroliz, tako da bi že v nekaj letih narastla zmogljivost na 10 milijonov ton.

Tabela št. 3 daje pregled proizvodnje aluminija v posameznih deželah v 1000 tonah

Država	1967	1968	Sprememba v primerjavi s prejšnjim letom v %
Sovjetska zveza	1350		
Norveška	362,2	473,6	+ 30,8
Francija	361,2	365,6	+ 1,2
ZR Nemčija	252,9	254,7	+ 1,8
Italija	127,7	142,2	+ 11,4
Poljska	92,3		
Španija	78,5	88,7	+ 13,0
Avstrija	78,7	85,7	+ 9,0
Grčija	71,6	76,3	+ 6,6
Švica	72,3	75,9	+ 5,0
Madžarska	61,8		
Švedska	33,7	57,0	+ 70,7
Češkoslovaška	55,0		
Romunija	52,8		
Vzhodna Nemčija	45,0		
Jugoslavija	44,6	48,1	+ 7,8
Nizozemska	32,1	47,2	+ 47,0
Anglija	39,0	38,2	— 2,1
Evropa	3211,1		
Japonska	382,1	481,9	+ 26,1
Indija	96,4	120,1	+ 24,6
Kitajska	95,0		
Formoza	15,4	20,0	+ 29,9
Azija	588,9		
Gana	49,0	109,0	+ 122,4
Kamerun	48,3	45,4	— 6,0
Afrika	97,3	154,4	+ 58,7
ZDA	2965,8	2952,9	— 0,4
Kanada	884,9	891,8	+ 0,8
Surinam	31,1	43,6	+ 40,2
Brazilijska	37,0	38,0	+ 2,7
Mehika	21,5	22,5	+ 4,7
Venezuela	2,0	10,0	+ 400,0
Amerika	3942,3	3958,8	+ 0,48
Avstralija	92,4	95,0	+ 2,8
Skupno	7932,0	8386,2	+ 5,7

Tabela št. 2

Proizvodnja surovega aluminija po celinah v 1000 tonah

Celina	1950 proizv.	Udelež. v %	1960 proizv.	Udelež. v %	1965 proizv.	Udelež. v %	1967 proizv.	Udelež. v %	1968 proizv.	Udelež. v %
Evropa	245,7	16,3	859,9	18,9	1279,0	19,8	1554,2	19,6	1756,0	20,9
Azija	30,3	2,0	159,7	3,5	376,5	5,8	493,9	6,2	622,0	7,4
Afrika	—	—	43,9	1,0	50,5	0,8	97,3	1,2	154,4	1,9
Amerika	1011,9	67,2	2537,0	55,8	3312,2	51,3	3942,3	49,7	3958,8	47,2
Avstralija	—	—	11,8	0,2	87,8	1,4	92,4	1,2	95,0	1,1
Vzhodne države	219,0	14,5	935,6	20,6	1353,5	20,9	1751,9	22,1	1800,0	21,5
Skupno	1506,9	100,0	4547,9	100,0	6459,5	100,0	7932,0	100,0	8386,2	100,0

Vzgoja o varstvu pri delu v luči splošnih predpisov

Tako ugotovljeni viri vzrokov nezgod in poškodb pri delu so brez dvoma vidni barometer organizirane skrbi družbe, ki lahko z določenimi preventivnimi ukrepi zmanjšuje in odstranjuje njihovo moč.

Poglavitni preventivni ukrep je v primeru, ko gre za subjektivne, vzroke nezgod in poškodb pri delu, prav gotovo v varnostno tehnični vzgoji delavcev-proizvajalcev in vodij dela, ki jo moramo izvajati v različnih oblikah v delovnih organizacijah.

Naša socialistična družba je močno skušala vplivati na dvig in ureditev organizirane skrbi za stalno varnostno vzgojo delavcev in tehničnih kadrov v gospodarstvu.

Delovne organizacije so z zakonom določene kot poglavitni nosilci varstva ljudi pri delu v delovni organizaciji. Prav zaradi tega so delovne organizacije po zakonu dolžne, da določijo organizacijo, norme in naloge za izvajanje varstva pri delu v internih samoupravnih aktih (statut, pravilnik o delovnih razmerjih, pravilnik o varstvu pri delu).

V okviru nalog za izvajanje varstva pri delu pa so vključene tudi naloge za izobraževanje in usposabljanje svojih članov kolektiva za varno delo na delovnih mestih.

Za lažje razumevanje vloge in dolžnosti delovne organizacije v tej smeri moramo najprej razčleniti pojem strokovne sposobnosti. Lahko rečemo, da je pojem strokovne sposobnosti le sestavni del delavčeve delovne sposobnosti.

Delovna sposobnost je tista sila, ki daje človeku možnost opravljati neko delo, njena struktura pa je zelo pestra.

Z opravljanjem nekega dela razumemo namreč celoten kompleks sil, ki jih mora človek vlagati v opravljanje dela v določenem poklicu, na delovnem mestu itd.

Ponavadi delimo delovno sposobnost na strokovno, ki zahteva neko kvaliteto pri obsegu dela, in na varnostno, ki zahteva varno in zdravo delo.

Obe sestavini zahtevata določen psihofizični napor, ki se zrcali — kot vedno pričakujemo — v učinku dela.

Psihofizični napor oziroma njegov učinek je zelo odvisen od zdravja in počutja delavca in ne nazadnje od pogojev dela.

Torej: »varnostna delovna sposobnost« proizvajalca je prav tako pomembna komponenta v normalnem poteku kateregakoli tehnološkega procesa v industriji kot strokovna sposobnost za delo.

Iz naše pravne ureditve izhaja, da je »varstvo pri delu« snov in področje, ki sodi v zvezno temeljno zakonodajo, kar je razvidno tudi neposredno iz naslova »Temeljni zakon o varstvu pri delu« (TZVD).

Ta temeljni zakonodajni akt je specializirani predpis o varstvu pri delu in je s tega stališča normalno, da vsebuje podrobnejše norme za izobraževanje in vzgojo delavcev na področju varstva pri delu.

Značilna in pomembna so določila o poglobljenem izobraževanju delavcev iz snovi »varstva pri delu«, ki ga izvajamo zunaj delovnih organizacij in v njih, kakor tudi določila o varstveni vzgoji, ki jo izvajamo v različnih oblikah v delovnih organizacijah ter določila o preverjanju znanja.

V TZVD je popolnoma jasno rečeno, da je izobraževanje v zvezi z varstvom pri delu sestavni del strokovnega usposab-

Na podlagi analiz o vzrokih poškodb pri delu za leto 1968 na območju SRS ugotavljamo, da je osnovni vzrok za številne poškodbe pri delu v delavcu-neposrednem proizvajalcu in v vodji dela, ki vselej v neki meri sodelujeta pri organizaciji in izvedbi sleherne delovne naloge, kjer pride do poškodbe.

Vir tega vzroka ni potrebno iskati daleč, kajti to je brez dvoma pomanjkanje temeljnega znanja o predpisih in ukrepih s področja varstva ljudi pri delu.

To pomanjkanje znanja se izraža:

— pri vodjih dela v nepoznavanju splošnih tehnično varnostnih predpisov in internih ukrepov o varni organizaciji in varnem vodenju dela ter v pomanjkanju poznavanja predpisanih varnostno tehničnih norm;

— pri neposrednem proizvajalcu oziroma pri neposrednih proizvajalcih, zlasti tistih na nevarnejših delovnih mestih, pa v nepoznavanju nevarnosti, ki jim grozijo na delu, v nepoznavanju varstvenih ukrepov in norm, ki jih morajo upoštevati pri delu, in o okoliščinah, ki take ukrepe zahtevajo, ter v nepoznavanju najprimernejšega načina dela, ki delavcu zagotavlja varnost pri delu.

ljanja in pouka kot tudi splošnega izobraževanja.

To praktično pomeni, da moramo vnesti elemente varnostnega izobraževanja povsod tam, kjer izvajamo temeljno strokovno in splošno izobraževanje tehničnih kadrov za naše gospodarstvo.

Po odredbi 66. člena TZVD je delovna organizacija dolžna urediti vse potrebno, da se vsaka oseba pred razporeditvijo na neko delovno mesto spozna s pogoji dela in z vsemi nevarnostmi, ki tam grozijo, kakor tudi z varnostnimi ukrepi in zaščitnimi sredstvi.

Med zaposlitvijo pa mora delovna organizacija skrbeti za varnostno vzgojo in za usposabljanje znanja o varstvu pri delu.

Delovna organizacija mora poskrbeti, da se varnostno izobraževanje vidno priključi k vsakemu strokovnemu izobraževanju in izpopolnjevanju ljudi kot tudi pri pridobivanju strokovnih kvalifikacij.

Delovna organizacija mora prav tako preverjati od časa do časa in na primeren način, ali delavci — člani kolektiva — poznajo snov varstva pri delu, zlasti pri tistih delavcih, ki opravljajo delo v posebnih — bolj nevarnih in zdravju škodljivih delovnih razmerah.

Temeljni zakon o varstvu pri delu ni popoln za svoje področje, marveč je dal republikam nekatera pooblastila, da podrobneje uredijo način in postopek za varnostno vzgojo delavcev kakor tudi naloge delovnih organizacij s tem v zvezi.

Slovenski zakon o varstvu pri delu (Uradni list SRS, št. 22/66) je po prej omenjenem pooblastilu še podrobneje uredil, kar zadeva varnostno vzgojo.

V 8. členu določa naš republiški zakon o varstvu pri delu: »Dokler delavec nima potrebne znanja o varstvu pri delu, ne sme opravljati, voditi ali nadzirati del.«

Iz vsebine tega določila je jasno, da se to nanaša na vse delavce pri delu — na neposredne proizvajalce in na vodje dela.

Ta odredba zagotovo pomeni, da moramo dobiti v gospodarstvu tako formirane tehnične kadre, da imajo poleg temeljnega strokovnega tudi splošno varnostno znanje.

Vendar pa je dolžnost delovne organizacije, da se pred razporeditvijo kadrov o tem prepriča oziroma da kadrom dodatno specifično znanje glede na pogoje dela, ki pa so specifični v vsaki delovni organizaciji.

Prav z ozirom na to je v 6. členu slovenskega zakona lepo in jasno zapisano, da mora organizacija (delodajalec) poučiti prav vsakega delavca ob vsa-

ki prvi in ob vsaki kasnejši razporeditvi na delovno mesto pa tudi med delom, če se spremenijo delovne razmere, zlasti:

— o nevarnosti, ki grozi delavčevemu zdravju in življenju;

— o najprimernejšem načinu dela, ki delavcu zagotavlja varnost in zdravje pri delu;

— o varstvenih ukrepih in navodilih, ki jih mora delavec upoštevati, ter o okoliščinah, ki take ukrepe zahtevajo.

Poučevanje delavcev mora biti po teh določilih še teoretično in praktično.

Nima prav tisti, ki meni, da se določila tega člena nanašajo le na delavce-neposredne proizvajalce, tiste na individualnem delovnem mestu!

Iz vsakega posameznega člena zakona se jasno čuti, da je obravnavan pojem »delavca« kot splošni pojem, kjer so zajeti tako delavci-proizvajalci kot vodje dela!

O tem mora delovna organizacija voditi ustrezen razvid — evidenco, kjer so vpisani podatki o času preizkušnje, osebah in uspehu.

Razvid vodimo zaradi kontrole nadzornega inšpekcijskega organa.

9. člen slovenskega zakona o varstvu pri delu vsebuje odredbo, da delovna organizacija ne more določiti v svojem splošnem aktu, da bi bil rok za preizkus znanja o varstvu pri delu daljši kot eno leto za delavce, ki delajo na delovnih mestih, kjer je nevarnost za poškodbe ter zdravstvene škodljivosti in okvare v zvezi z delom večja. To velja za delavce — individualne neposredne proizvajalce in vodje dela.

Da je prej omenjeni 8. člen slovenskega zakona o varstvu pri delu odločilnega pomena, najdemo potrditev tudi v kazenskih določbah, kjer je rečeno,

svojo pravilno izhodišče v 37. členu ustave SFRJ.

Ustavno določilo pravi, da je delovnemu človeku zagotovljena pravica do osebne varnosti pri delu, do zdravstvenega in drugega varstva in da si mora delovni ljudje sami izboljšati delo in delovne razmere z organizacijo varstva pri delu, z organizacijo počitka in z zagotovitvijo ustreznega izobraževanja.

Temeljni zakon o delovnih razmerjih pravi, da so vse delovne organizacije dolžne organizirati proizvodnjo in proces dela tako, da pride v polni meri do izraza dejanska strokovna izobraženost in delovna sposobnost vsakega posameznega delavca.

To pomeni, da mora delovna organizacija voditi tako gospodarsko politiko, kjer je pravilna kadrovska politika enako pomembna, kot npr. investicijska, razvojna, operativno-proizvodna itd.

S pravilno kadrovske politiko pa razumemo tako politiko, ki bo dala dovolj možnosti vsakemu delavcu-proizvajalcu (neposrednemu in posrednemu), da vzporedno razvija svojo ožjo strokovno sposobnost in svojo varnostno sposobnost (ki sestavlja poleg drugih elementov delovno sposobnost) ter da je lahko razporejen na ustrezno delovno mesto.

Iz vsebine določil temeljnega zakona o delovnih razmerjih so razvidne torej obveznosti delovne organizacije, da organizira in izvaja skrb za vsestranski razvoj delovnih sposobnosti vseh delavcev na ravni in vzporedno z gospodarskim razvojem delovne organizacije.

Iz teh obveznosti delovne organizacije izhaja tudi potreba, da delovna organizacija programsko dviga strokovno raven

Tudi naš slovenski zakon o varstvu pri delu v polni meri v 7. in 9. členu konkretizira določila TZVD glede občasne preizkušnje delavcev v znanju iz snovi varstva pri delu.

Po odredbi teh dveh členov mora delovna organizacija permanentno opravljati občasne preizkušnje, ali so tisti, ki izvršujejo — individualni neposredni proizvajalci, ki vodijo ali nadzorujejo dela (vodje dela), pri katerih je nevarnost za poškodbe in zdravstvene okvare ali škodljivosti večja, dovolj usposobljeni za varno izvrševanje, vodenje oziroma nadzorovanje takih del.

Da se kaznuje delovna organizacija s kaznijo od 300 do 5000 dinarjev za prekršek, če dopusti, da delavec, ki nima potrebnega znanja o varstvu pri delu, samostojno izvršuje, vodi ali nadzoruje dela.

Zakon namreč sankcionira le svojo poglavitno — končno zahtevo s področja izobraževanja in vzgoje pri delu, kar je povsem razumljivo.

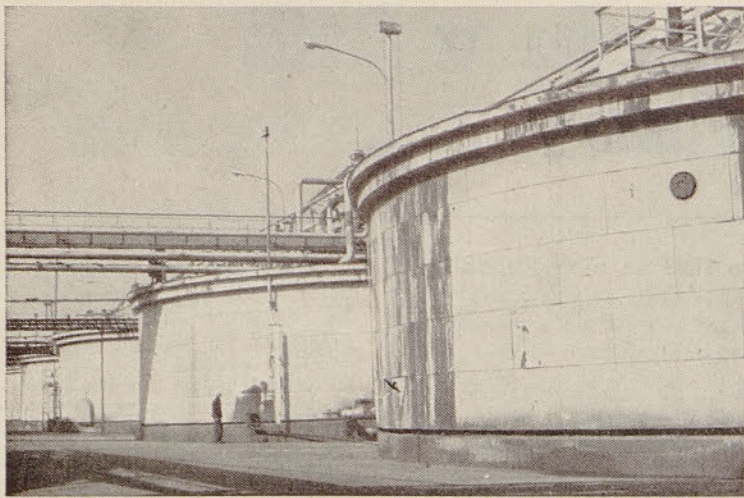
Obveznosti oziroma dolžnosti delovne organizacije o varnostni vzgoji svojih članov kolektiva so v precejšnji meri urejene tudi v ustreznih določilih temeljnega zakona o delovnih razmerjih (TZDR), ki pa ima

delavcev, ki jo sestavljata temeljna in varnostna strokovnost kot poglavitni sestavini delovnih razmer.

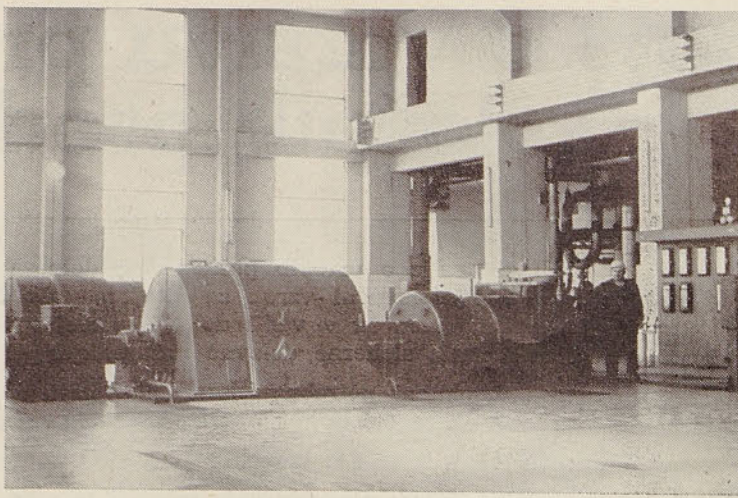
Program strokovnega izobraževanja iz varstva pri delu za delavce mora izhajati iz zahtev delovnega mesta, ki jih opredeljuje opis, analitična ocena in pismena navodila za varno delo na delovnem mestu, kakor tudi iz zahtev splošnih predpisov iz varstva pri delu.

Zato mora biti izobraževanje učinkovito in prilagojeno delovnemu okolju, delovnemu mestu in tehnologiji proizvodnje v delovni organizaciji.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Dekantacija

Strojica v kotlarni

Popravila strojev in strojnih naprav

Pri popravilih strojev in naprav mora služba vzdrževanja upoštevati poleg drugih splošnih še naslednja navodila:

— Med obratovanjem strojev in naprav se ne smejo izvrševati nobena popravila. Izjemoma so lahko popravila na strojih in napravah med obratovanjem, če je to edini način popravila, toda do maksimuma je treba poostrižiti ukrepe za varno delo med trajanjem popravila.

— Vsa dela v višini morajo biti zavarovana (odri). Osebe, ki delajo na višini, morajo pri takšnem delu uporabljati tudi določena osebna varnostna sredstva.

— Delo na električnih napravah opravljajo le usposobljeni električarji, ki morajo biti posebej poučeni o vseh predpisih varnosti pri elektroinstalacijah oziroma instalacijskih delih. Za to mora skrbeti dežurni električar oziroma izmenski mojster.

— Vse stroje in naprave mora vzdrževalna služba redno pregledovati ter voditi posebno evidenco o periodičnem pregledu vseh strojev in strojnih naprav.

Še posebej velja to za dvigala, pogonske stroje itd.

— Vzdrževalna služba mora o stanju strojev in strojnih naprav voditi posebno kartoteko, v kateri mora biti poleg osnovne karakteristike stroja opisan datum pregledov, popravil, generalnih pregledov ter sposobnosti stroja ali naprave za varno obratovanje.

— Kontrolni organi vzdrževalne službe so dolžni takoj javiti vsako spremembo na stroju ali napravi vodji vzdrževalne službe. Obvestiti je treba tudi SVD in vodjo obrata, kjer naprava stoji, da se odloči o njenem nadaljnjem obratovanju. Če bi obratovanje oziroma nadaljevanje obratovanja lahko ogrožalo navzoče delavce, potem se obratovanje prekinje.

— Vsako generalno popravilo stroja ali strojne naprave pomeni, da so na stroju takšne spremembe, ki terjajo pregled SVD kot za novi stroj ali napravo. **ih**

Prva evropska tovarna za predelavo uporabljene nuklearne goriva

Tovarna bo dograjena v Italiji, 90 km južno od Tarenta. Glavna tovarna je že v pogonu v reaktorskem centru Saluggia v severni Italiji. Nova tovarna se bo preskrbovala z uporabljenim gorivom iz ameriškega reaktorja v Elk Riveru. Od radioaktivnih snovi, ki jih bodo izločevali iz goriva, je posebno važen torij 228, ki povzroča močno emisijsko gama žarkov, tako da bodo ta material obdelovali v posebno zaščiteni sobah s pomočjo »mehanične roke«. Tovarno, ki stane 12.000 milijonov lir, so zgradile pod nadzorstvom vlad vodilne nuklearne družbe v Italiji. Tovarna predstavlja del italijanskega energetskega programa, ki se vedno bolj naslanja na termično proizvodnjo električne energije, saj je vodna energija že skoraj popolnoma izkoriščena.

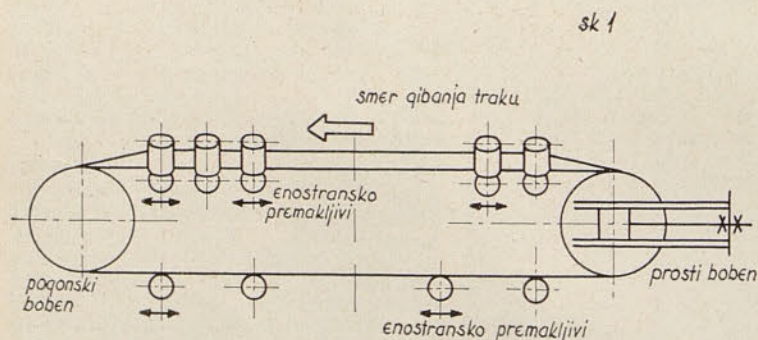
Za boljše delo pri gumijastih transporterjih

Ena izmed pomembnih transportnih naprav pri nas so gumijasti transporterji. Literatura navaja, da so ti transporterji zelo trpežni in zahtevajo malo vzdrževanja. Pri nas pa opažamo prav nasprotno — veliko porabo gumijastih trakov. Kje so vzroki? Velika krivda je na ljudeh, ki s temi trakovi delajo, nekaj pa tudi na konstrukcijski izvedbi gumijastega transporterja. Pri delavcih opažam, da ne poznajo vzrokov oziroma ne znajo ukrepati, ko začne gumijasti trak zanašati, in ne poznajo dovolj vzrokov poškodb teh trakov. Na kratko: Gumijasti transporter je sestavljen iz nosilne konstrukcije, na eni strani je pogonski boben, na nasprotni strani je prosti boben, vmes pa so valjčki, ki tečejo na krogličnih ležajih. Čezenj je napet brezkončni trak gume, ojačane s platnenimi vložki — kordom. Bobni morajo biti za 100 mm širši od širine gumijastega traku. Nosilna stran transporterja je lahko koritasta ali ravna, spodnja stran transporterja, po kateri se gumijasti trak vrača, pa je ravna.

zanašajo valjčki ali pa bobni; da bo to razumljivo, si velja zapomniti osnovno pravilo: trak teči vedno pravokotno na boben ali na valjčke. Da spravimo trak v pravilno lego pravimo, da trak centriramo ali središčimo, toda v tem primeru se mi ta izraz ne zdi najbolj posrečen, zato bom ostal kar pri prvem. Že novi trak je potrebno centrirati. To lahko opravimo z bobnom — prostim — ali z valjčki. Prosti boben je pomikčen in rabi za napenjanje traku (če ni posebnega napenjalnega bobna z utežjo) in za centriranje. Ležaja prostega bobna sta v vodilih in se lahko vsak zase z vijakom pomikata. S tem prosti boben lahko postavimo nekoliko »postrani« (sl. 1). Napačno je mišljenje, da zadostujejo vodilni vertikalni valjčki in da bo trak tekkel med njimi. Vertikalnim valjčkom ob strani traku bi lahko rekli uničevalni. Noben vodilni vertikalni valjček ne bo obdržal gumijastega traku, če ga prične zanašati, zato je bolje, če teh valjčkov sploh ni. Trak se ob teh valjčkih zavija navzgor ali navzdol, pri

delamo med pogonom, ko trak teče prazen, in opazujemo gibanje traku. Pri popuščanju in pritegovanju bobna ne smemo biti prehitri. Treba je počakati, da se položaj traku ustali, in če ni dovolj, popuščanje in prite-

go zanašanje gumijastega traku. Čiščenje bobnov in valjčkov je naloga delavcev, ki s traki upravljajo. Boben očistimo tako, da trak ustavimo in oblogo postrgamo ali potolčemo. Spodnji valjčki pa se pri vlažnem ma-

Napaka, ki se največkrat ponavlja, je, da se nekateri nosilni valjčki, po katerih teče trak, ne vrtijo. Posledica je obraba traku in brušenje valjčka. Take valjčke je mogoče zelo preprosto in lahko zamenjati z rezervnimi. To je v takem primeru nujno. Naslednja napaka je zanašanje gumijastega traku. Trak

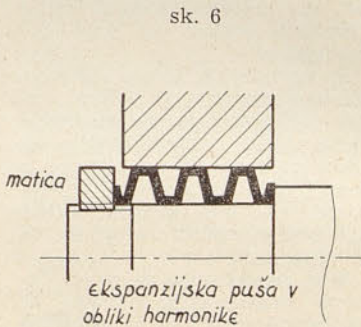
dolgotrajnejšem pritisku pa se ob strani tudi razcepi oziroma natrga. Trak je ob robu v kratkem uničen.

Centriranje gumijastih trakov. Če centriramo s prostim bobnom, popuščamo boben na tisti strani, v katero želimo trak pomakniti. Na nasprotni strani boben nekoliko pritegnemo. To

govanje bobna ponovimo. To se ponavlja tako dolgo, da trak spravimo v zaželeni položaj. Ta način je uporaben takrat, ko je trak pomaknjen enostransko po vsej dolžini (sk. 2). Trak teče preveč po levi strani, zato na strani, v katero želimo trak pomakniti, prosti boben popuščamo, v nasprotni strani pa ga rahlo napenjamo. Za drugo smer velja nasprotno.

Trak lahko centriramo tudi z valjčki, kar je bolje. V ta namen mora biti enostransko predstavljivo vsako 3. ali 4. podnožje valjčkov. Centriranje traku z valjčki je edino možno v naslednjih primerih: Trak zanaša samo na enem bobnu v levo (sk. 3). Krivi so valjčki na strani natekanja na boben, v tem primeru zgornji. Spomnimo se: trak hoče teči vedno pravokotno na valjčke in je takoj jasno, kako moramo premakniti valjčke. Nasprotni primer (sk. 4): nápak so postavljeni valjčki na strani natekanja traku na boben, v tem primeru spodnji. S skice 5 je razvidno, kako se morajo premakniti valjčki, če trak zanaša, kot je narisano.

Vse to velja takrat, ko so valjčki in bobni čisti. Pri transportu vlažnega materiala, npr. boksita, hidrata, pa se močno oblagajo spodnji valjčki, po katerih se trak vrača, ker pač tečejo na umazani strani traku. Bobni se običajno ne oblagajo. Do tega pojava pride predvsem pri močnem prašenju in v primeru, da zgornjo stran traku tako zaneša, da pride trak izven drčee. Material pada na spodnjo stran traku, ki se vrača. Posledica oblaganja valjčkov je prav ta-

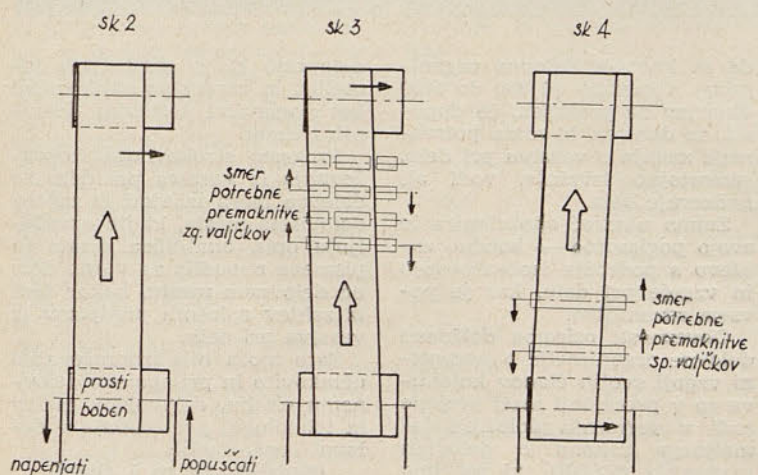
terialu tako hitro oblagajo, da je čiščenje nemogoče. Naloga konstrukterja je, da pri projektiranju predvidi ustrezna fiksna strgala za spodnje valjčke. Sedaj rešujemo to z dodatno montažo nožev na valjčke po dogovoru. Večkrat se trakovi močno poškodujejo tudi zaradi kosov pločevine, ki so v boksitu. Debelejši kosi pločevine so za trak zelo nevarni. Če so večji in jih delavec že prej ne opazi oziroma odstrani, se lahko zagostijo v drči in natrgajo nosilno plast gume, v hujšem primeru pa trak tudi prerežejo. Take poškodbe je težko popraviti; če pa je trak vzdolžno prerezan na večji dolžini, ne kaže drugega kot trak zamenjati.

Upam, da sem s tem člankom pomagal predvsem delavcem v drobilnici in v skladišču boksita, ki imajo največ opravka z gumijastimi transporterji. Da bi poudaril pomembnost skrbi za trakove, naj navedem samo ceno enega metra gumijastega traku širine 600 mm, ki znaša približno 160 dinarjev.

J. M.

Največji gasilski top na svetu

Drobec sekunde, kanec nespretnosti in trohica smole so dovolj, da se bleščeča srebrna ptica spremeni v pošastno baklo. V vedno gostejšem letalskem prometu se takšni prizori — čeprav so še vedno redki — množijo iz leta v leto. Najhujše je to, da gašenje gorečega letala mnogokrat ni uspešno. Ko se užge gorivo, nastaja toliko toplote, da so običajne gasilne naprave brez moči. Prav zato gradijo za letališko rabo vedno zmogljivejše gasilne naprave. Najnovejšo izmed njih so pred kratkim preizkusili na dunajskem letališču Schwechat. Dva metalca poganjata curka vode in pene tudi 70 metrov daleč in zlahka docela zalijeta goreče letalo.

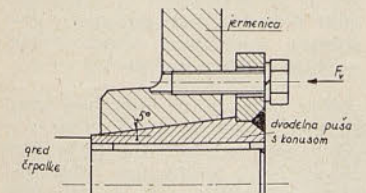
Iz obrata za obrat

Velike preglavice nam dela zamenjava črpalk, ne toliko zaradi demontaže črpalke, ki jo opravljamo večinoma »na roke«, ampak demontaža jermenov. Jermenice so običajno iz sive litine in se nabijejo na gred črpalke. Izvrtina jermenice in gred črpalke sta izdelani s toleranco. Jermenico je treba z demontiranjem črpalke izvlačiti z izvlačakom in jo na novo črpalke nabiti. To delo je zelo nepraktično in zamudno. Po eni strani imamo precej jermenov poškodovanih zaradi izvlačakov — potrti so se robovi, kjer se jermenica zagrabi, po drugi strani pa nabijanje jermenice ne koristi ležajem črpalke.

Sani s fiksnim vijakom (neugodno)

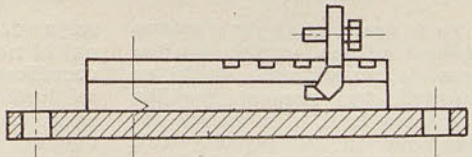
Za hitro montažo ali demontažo strojnih delov na gredi in osi obstaja več načinov. V bistvu se uporabljajo konus ali pa posebne ekspanzijske puše v obliki harmonike (sk. 6). Teh elementov pri nas verjetno ni dobiti, zato sem se odločil, da poskusimo sami z elementi po principu konusa. Takšen primer je bil pri zamenjavi črpalke za razklopni lug. Jermenica je imela 0,4 mm zraka in bi morali vanjo vstaviti novo pušo. Namesto tega smo izdelali dvodelno konično pušo s prirobnico po skici. Konus je 10°, ki se uporablja za lahko snemljive strojne dele. Jermenica se pritegne na pušo s štirimi vijaki. Montaža je naslednja: V jermenico se vstavi puša z vijaki, ki ostanejo popuščeni. To se natakne na gred črpalke in puša se potisne do kraja — do nastavka na gredi. Potem se pritegnejo vsi štirje vijaki in jermenica je fiksirana. Pri demontaži odvijemo oziroma odstranimo vse štiri vijake in jermenico udarimo k črpalci, da se sname s puše. Konus je precej velik, zato jermenica že po nekaj udarcih pade s puše. Obe puši s primernim krempljem izvlečemo in jermenica je demontirana. Čas, ki je potreben za montažo in demontažo jermenice, je približno 5 minut, poleg tega pa

ne potrebujemo izvlačaka. Vse delo lahko opravi en sam ključavničar, pri nabijanju ali izvlačenju jermenice pa morata biti vsaj dva. Potrebna sila F_v , s katero mora vsak vijak potiskati pušo v jermenico, znaša približno 400 kg, kar se z vijakom z lahkoto doseže. Ta sila zadostuje za prenos moči 100 kW pri 900 obr./min. Preureditev jermenice in izdelava dvodelne puše je enostavna in poceni.

Se nekaj pripomb v zvezi z zaščito jermenov. Ponekod se ta še vedno izdeluje iz pločevine — jermeni se skoraj hermetično zaprejo.

Pločevinasto korito je povezano na jermene in z vijaki pritrjeno na temeljno ploščo črpalke. Taka zaščita je v pogonskem pomenu slaba, ker klinastih jermenov med pogonom ni mogoče opazovati. Za kontrolo jermenov je potrebno sneti pločevinasto zaščito, za kar so potrebni ključki za vijake, s katerimi je ta pritrjena. Ti vijaki zarjavijo in se običajno ne dajo odviti, zato se posekajo. Pri ponovni namestitvi zaščite jermenov delavec nima pri roki ustreznih vijakov, zato zaščito jermenov pritrži pomanjkljivo — samo z enim vijakom, z žico itd.

Sani s prestavljivim vijakom (bolje)

sk. 7

Dobra zaščita jermenov ustreza temle zahtevam:

- dobro ščiti pred dotikom,
- se lahko sname in spet pritrdi,
- na motorski strani ima dovolj prostora za napenjanje jermenov,
- ni potrebno izdelovati nove zaščite v primeru, če se jermeni zamenjajo s 50 mm daljšimi ali krajšimi,

Delavski svet na potovanju po Italiji

(Nadaljevanje z 2. strani)

prispeli v Gardo, kjer smo kosili, vendar smo takoj izrazili željo, da ne želimo več špagetov in makaronov, ampak nam naj pripravijo zelenjavno juho. Čeprav ni bila pristna, nam je dobro teknila. Po kosilu smo spet krenili na pot proti Veroni, kamor smo prispeli v popoldanskih urah. Dve uri smo si ogledovali njene znamenitosti, saj je znano, da je to mesto Julije in Romea. Nekateri smo si šli ogledat tudi znamenito hišo in balkonček njune tragične ljubezni, po dveh urah pa spet v avtobus in naprej. Žal ni bilo časa za postanek v Padovi, ampak kar naprej do Mestre, kjer smo imeli večerjo in nato počitek.

Naslednji dan smo si ogledali Benetke, kjer pa smo se lahko zadržali nekaj več časa, saj, kot sem že omenil, nismo smeli na ogled tovarne glinice v P. Margheri. V Benetkah smo zares videli krasote, ki ostanejo obiskovalcu še dolgo v spominu. Ogled je bil za nami in obložen z raznimi spominčki smo se po kosilu napotili proti Trstu, ki je bil zadnja postojanka našega obiska v sosednji Italiji. Tukaj smo se ustavili za tri ure in kaj hitro smo se razkropili po mestu vsak na svojo stran. Tisti, ki Trst že dobro poznajo, so seveda imeli večje spremstvo, ker mnogi izmed nas še doslej nismo bili v tem velikem mestu. Porabili smo še zadnje dinarje, šilinge in lire, kar je pač kdo imel, saj je bil nakup mnogih reči dražji kot pri nas. Ker sem bil v Trstu šele prvič, sem se zelo začudil, ko sem slišal toliko srbo-

— možna je kontrola jermenov med pogonom z bežnim pogledom.

Vsem tem zahtevam najbolj ustreza mrežasta zaščita jermenov. Izdelava se ustrezni okvir iz 1/2" cevi, na katerega se napne žična mreža z manjšimi odprtinami. Na temeljno ploščo se privarijo štirje cevni nastavki, v katere se samo vtakne cevni okvir z mrežo. Montaža in demontaža zaščite je s tem skrajno poenostavljena, skozi mrežo pa se lepo vidi tek jermenov.

S tem v zvezi je treba omeniti še napenjanje jermenov. Montaža klinastih jermenov je znana. Jermenici morata biti paralelni, jermeni pa se dajejo na jermenico ročno brez sile ali kakšnih montažnih sredstev. Po približno 15 minutah obratovanja se morajo spet napeti. Napeti jermen se mora pod pritiskom prsta rahlo podati. Zaradi napenjanja jermenov mora biti motor pomičen, v ta namen je elektromotor pritrjen na saneh. Sani so pri nas običajno izdelane v varjeni izvedbi iz profilnega železa, na koncu sani je vijak za napenjanje. Elektromotor mora biti pomičen za približno 200 mm in zato mora biti tudi vijak dolg 150 do 200 mm. Slaba stran takih sani je prav v tem vijaku; ker je dolg, se pri privijanju zvija, pa tudi privijanje in odvijanje je mučno. Ščasoma vijak zarjavi in položaj je še slabši. Da se izognejo vijačenju, delavci običajno vlagajo med vijak in nogo motorja različne železne dele. Na boljših saneh je natezni vijak premakljiv in je zaradi tega kratek. Take sani so običajno lite izvedbe zaradi enostavnejše izdelave (sk. 7). Umestno bi bilo, da tovarna elektromotorjev dobavi po želji tudi ustrezne tipizirane sani.

Vse to so majhne stvari; če so neurejene, pa prav tako vplivajo na delo in videz tovarne.

hrvaščine, domala na vsakem vogalu so nas vabili, naj gremo z njimi, češ da bomo poceni dobili tekstil in druge reči. Seveda smo takoj vedeli, da imamo posel s prekupčevalci iz naših krajev, zato jim nismo nasedali. Bilo nas je malce tudi sram, ko smo videli, kako nam kazijo ugled. Po treh urah smo se spet zbrali ob obali, kjer so nas čakali naši avtobusi, in nadaljevali pot proti Sežani. Carinski pregled je bil kaj hitro pri kraju. Kot da bi naši cariniki vedeli, kaj nosijo ljudje, so le formalno vpraševali brez kakršnihkoli pregledov. Večina nas je bila mirnih, tu in tam pa je ta ali oni le spreminjal barvo. Po končanem pregledu smo pohiteli proti hotelu na zadnjo skupno večerjo. Seveda mislim zadnjo v taki družbi. V mislih smo že vsi bili doma pri svojih, kajti čeprav je bilo naše potovanje prijetno, smo si vendar vsi želeli čimprej domov, in kot že tolikokrat je tudi tokrat obveljal pregovor, ki pravi »Ljubo doma, kdor ga ima«.

Srečni smo bili spet v naši lepi domovini, ki je večkrat ne znamo pravilno ceniti. Po dobri večerji in domačem pivu smo nato krenili še na zadnjo etapo našega potovanja do Kidričevega in Ptujja, kamor smo prispeli ob pol enih zjutraj. Čeprav utrujeni pa vseeno veseli, da smo spet doma, smo si zaželeli lahko noč in ponovno svidenje zjutraj na delovnih mestih v tovarni.

Toliko o bežnih vtisih s tega potovanja, če bo priložnost, pa drugič kaj več podrobneje, saj v teh nekaj vrsticah ni bilo mogoče opisati vsega, kar smo doživeli v treh dneh.

M. F.

Zahvala

Podpisani STANKO MUNDA, mat. št. 993, zaposlen na delovnem mestu posluževalca avtoklavov v razklopu v DE glinici, se prav iz srca toplo zahvaljujem OO sindikata delovne enote glinice za vso pozornost, ki mi jo je izkazala v času moje hude bolezni. Posebna hvala tovarišem iz glinice — vodji izmene, predelavcu razklopa ter stikalničarju v razklopu, ki so me osebno obiskali na Pohorju in mi izročili denarno pomoč ter druga darila. Njihov obisk in pozornost sindikalne organizacije v glinici sta me presenetila, saj tega sploh nisem pričakoval, kajti v času moje ponavljajoče se bolezni je bil to prvi obisk mojih delovnih tovarišev. Zares pristrčna hvala, kajti s svojo navzočnostjo so mi mnogo pripomogli k še hitrejšemu okrevanju, saj sem bil tega izredno vesel. Žal mi bolezen še ne dovoljuje, da bi lahko delal, niti ne vem, če bom sploh še kdaj, zato še enkrat pristrčna hvala sindikalni organizaciji ter tovarišem, ki so me obiskali, in vsem mojim sodelavcem, ki so mi poslali pozdrave in mi želeli čim prejšnje okrevanje. Njihove dobre in srčnih želja ne bom nikoli pozabil.

Stanko Munda

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem tovarni glinice in aluminija oziroma organom upravljanja tovarne, ki so mi odobrili štipendijo in mi tako omogočili nadaljevanje študija na visoki ekonomsko-komercialni šoli v Mariboru.

Milena Lipar, Ptuj, Ljutomerska 20/c

Rja kot zaščitno sredstvo

Nemškim metalurgom je uspelo razviti novo zvrst slabo legirane konstrukcijskega jekla, ki se pod vplivom ozračja in vlage prevleče s tankim slojem posebne rje. Le-ta prekrije površino in prepreči nadaljnjo korozijo v globino. Njen varovalni vpliv pred atmosfersko korozijo lahko primerjamo s površinskim zaščitnim slojem aluminijevega oksida, ki preprečuje globinsko korozijo aluminija. Varovalni sloj na omenjeni jekleni zlitini nastaja približno dve leti in pri tem spreminja barvo od rumeno rjave do vijoličaste.

Več konkretnosti in odgovornosti

(Nadaljevanje s 1. strani)

nosti in dolžnosti s področja družbenoekonomskih odnosov v delovni organizaciji. Ob razpravah o našem samoupravljanju bo treba opozoriti tudi na pojave in predloge, ki niso vedno sprejemljivi in se kažejo največkrat kot ovire pri pospeševanju in izgrajevanju sistema, ki bi naj omogočil boljše odnose ter še učinkovitejše poslovanje in gospodarjenje. Kdor redno zasleduje naš samoupravni razvoj, bo lahko ugotovil, da so minula preučevanja večkrat pokazala, da marsikje sedanje oblike, v katerih poteka samoupravna aktivnost, niso takšne, da bi omogočile in zagotovile posamezniku popolnejše uresničevanje samoupravnih pravic in dolžnosti, da niso vedno tudi dovolj funkcionalne.

Vseh teh zadev nisem omenil zato, ker bi morda dvomil v delo naše komisije, češ da ni v redu, ampak predvsem zato, da bi vse naše člane kolektiva opozoril na resnost in odgovornost do samoupravnih aktov naše notranje zakonodaje v kolektivu. Vse predložene osnutke naj zares skrbno obdelajo in dajejo na vse konkretne pripombe in predloge, kar bo še bolj utrdilo medsebojno zaupanje na vseh področjih. Večkrat nam je namreč dosedanja praksa že pokazala, da v podobnih primerih ni bilo pravih konkretnih raz-

prav in nobenih predlogov in pripomb, pozneje pa so bile izrečene kritike na obstoječe pravilnike in na delo raznih komisij. To delo pa ni lahko, temveč zelo zahtevno in odgovorno. Zato še enkrat predlagam in podarjam, da vse te zadeve, ki so pred nami, ter čas, v katerem živimo in delamo, zahtevajo od nas mnogo posluha in odgovornosti, ki pa mora biti zares kolektivna. mf.-

Vzgoja o varstvu pri delu v luči splošnih predpisov

(Nadaljevanje s 3. strani)

Kot smo že poprej omenili, je delovna organizacija po zakonu poglavitni nosilec nalog in zadev, s katerimi se izvaja in pospešuje varstvo pri delu.

Pri izvajanju teh nalog je delovna organizacija samostojna in v sistemu samouprave tudi avtonomna.

Avtonomno izvajanje nalog pa pomeni ustvariti dovolj ugodnih pogojev, da ima delovna organizacija kot celota in vsak njen član kolektiva dovolj možnosti, da realizira svoje pravice in svoje dolžnosti, ki izhajajo iz splošnih predpisov in normativov.

Prav zaradi tega določa TZVD, da se varstvo pri delu oziroma tudi vzgoja o varstvu pri delu uresničuje in pospešuje vzporedno z organiziranjem in pospeševanjem delovnih procesov. ih

Pred volilnimi konferencami

(Nadaljevanje s 1. strani)

organizacije. Pri tem naj bodo vsi člani ZK aktivni nosilci takih idej in pobud. Oblika delovanja Socialistične zveze v krajevni skupnosti so torej tudi različni organizmi družbenega upravljanja. Vse te oblike so lahko po vsebini dejansko sekcije SZDL. Te sekcije in tribune morajo povabiti k sodelovanju vse, ki se zanimajo za določene probleme. Socialistična zveza pa združuje in povezuje po svojih krajevnih organizacijah delo vseh organizacij, društev in sekcij, kadar problematika presega okvir njihovega delovanja oziroma interesa; tako postaja aktiven integracijski faktor v krajevni skupnosti.

To je le nekaj napotkov pred volilnimi konferencami, ki bi naj padli na plodna tla, kajti najprej bodo izvedene volilne konference ZKS, takoj zatem pa naj bi jih izvedli tudi v krajevnih organizacijah SZDL. Stremeti je treba za tem, da pridejo v nova vodstva ljudje, ki imajo smisel in voljo do družbenopolitičnega dela, pri čemer pa si je treba tudi prizadevati, da bodo v to delo vključeni predvsem člani ZK, ki morajo biti nosilci naprednih misli in idej. Kdaj bodo konference, bomo še poročali, v predpriprave pa se je treba vključiti že takoj, da bi bile izvedene kar se da najboljše. mf.-

Tetanus še vedno ubija!

V obdobju desetih let (1951—1961) je bilo na našem planetu prijavljenih več kot milijon primerov tetanusa, od tega se je okoli pol milijona primerov končalo s smrtjo.

Od leta 1961 naprej podleže tetanusu v letu dni okoli 50.000 ljudi, kljub temu da se je močno razvila mehanizacija obdelave zemlje. Tudi kljub izpopolnjenim metodam zdravljenja je prav tetanus ostal v številnih državah sveta še vedno nerešen problem. Med te države sodi tudi Jugoslavija. Že med leti 1959 in 1960 je umrlo v evropskih državah, vključno s Sovjetsko zvezo, več kot 40.000 ljudi. Zato je nemško kirurško društvo zahtevalo, naj bi aktivno cepljenje proti tetanusu proglasili za obvezno!

Po teh in podobnih podatkih poudarja svetovna zdravstvena organizacija, da prebivalstvo sveta podcenjuje to obolenje, češ da gre za »individualno obolenje«, ki ne preraste v epidemijo. Toda tetanus je bolezen z veliko smrtnostjo — do 80 odstotkov, kar pomeni, da se poprečno od dveh primerov konča eden s smrtjo.

Leta 1968 je bilo na območju občin Lenart, Slovenska Bistrica, Maribor, Ormož in Ptuj šest primerov tetanusa, od tega sta se dva končala s smrtjo. Dva huda primera sta bila tudi v občini Ptuj. V občini Ptuj je bilo v obdobju 1958—1968 22 primerov, od tega je bilo devet smrtnih.

Tetanus (mrtvični krč) je hudo obolenje, ki ga povzroča bacil tetanusa. Ta povzročitelj je

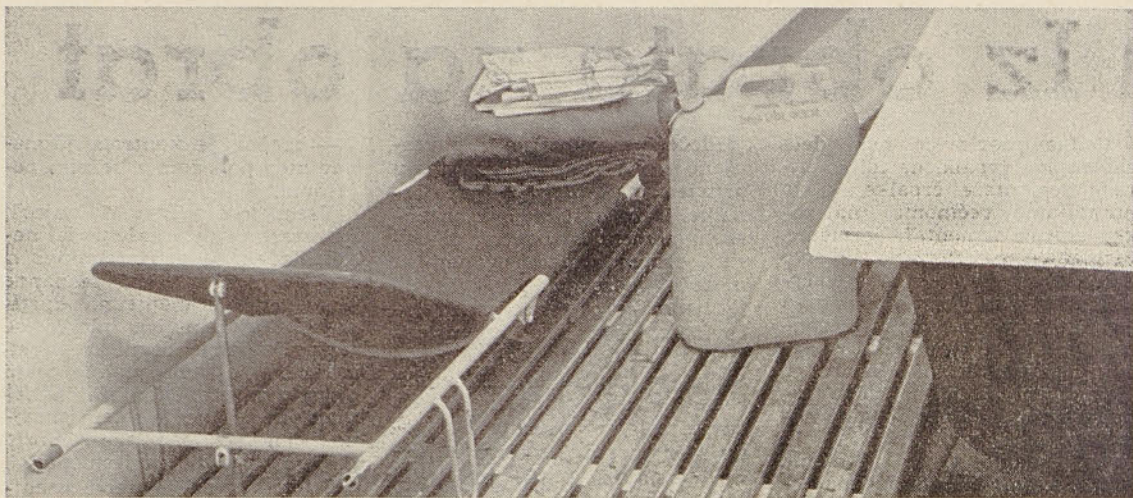
povsod, tudi na kirurških instrumentih, če ti seveda niso dobro razkuženi. Vsaka, še tako majhna rana lahko pomeni vhod za vdor teh povzročiteljev. Boleden lahko nastopi čez nekaj dni, tednov ali celo let po nastali telesni poškodbi z vdorom teh bacilov. Smrtni primere so zabeležili tudi pri vbodih s trnom.

Zato je prav, da se dá vsakdo preventivno cepiti, predvsem tisti, ki so zaradi narave svojega dela bolj izpostavljeni poškodbam, na primer poljedelci, živinorejci, delavci v podjetjih, športniki, gozdarji itd.

Klinični znaki bolezni so zelo hudi. V glavnem se izražajo v otrdelosti mišic obraza, apatičnosti, otrdelosti progastih mišic prsnega koša in sapnika, nakar nastopi smrt.

Na vsakem koraku je slišati pripombe, češ zakaj bi se dal preventivno cepiti, saj prejmem ob telesni poškodbi pasivno cepivo. To je sicer res; velja pa pripomniti, da deluje to cepivo le pet do šest tednov. Poleg tega pozabljamo, da so prav tiste »neznamne« rane lahko vstopna mesta tetanusa, zaradi njih pa se verjetno nihče ne da cepiti. Zaradi takšnih »majhnih ran« in da bi dosegli zaščito organizma za več let — ko pasivno cepivo ni potrebno, razen v izjemnih primerih — se je treba zaščitno cepiti z dvema dozama v obdobju enega meseca. Po petih letih je treba vcepiť še tretjo dozo cepiva.

Takšno cepljenje izvajamo pravkar v našem podjetju. Zaščitno cepljenje (imunizacija) ni

Za hitro pomoč ob nesreči

nevarno, je preprosto in — kar je najpomembnejše — tudi uspešno. Razumljivo je, da ob nekaterih hudih notranjih boleznih ne smemo cepiti (akutne bolezni, akutna tuberkuloza, sladkorna bolezen — bolniki prejemajo insulin, hujši primeri bolezni srčne mišice, jeter, ledvic itd.).

Nekateri imajo po aktivnem cepljenju različne reakcije, vendar te niso škodljive. Nasprotno, pojav teh reakcij (temperatura nad normalo, glavobol, nervoza, oslabelost ipd.) je lahko samo znak, da telo zelo aktivno ustvarja protitelesa tetanusu.

Na račun teh reakcij je bilo že več pripomb, češ da je to cepljenje neumnost in le komercializem zdravstva. Na vse takšne pripombe pa je možen le en odgovor: »Povprašaj človeka, ki je prebolel tetanus, kakšna je ta nedolžna bolezen!«

-k

Kri rešuje življenja

To je geslo, ki ga prav gotovo večkrat slišimo, vendar o njem premalo razmišljamo, da bi se zavedali, kaj pomeni kapljica dragocene krvi, ki jo daruje posameznik in ki pozneje reši dragoceno življenje našemu svojcu ali drugemu tovarišu.

Vsi dobro vemo, koliko prometnih nesreč se pripeti skoraj vsak dan in da je marsikatero življenje v smrtni nevarnosti prav zaradi tega, ker naše bolnišnice nimajo zadostnih količin krvne plazme, da bi lahko z njo rešile ponesrečenco življenje.

V razgovoru s predsednikom osnovne organizacije Rdečega križa v Kidričevem tov. Francem Šimenkom sem izvedel mnogo zanimivega s tega pod-

ročja, zaprosil pa me je tudi, naj bi nekaj vrstic v našem tovarniškem glasilu namenili tudi tej humani akciji. Tej njegovi želji bomo seveda prav radi ugodili, saj smo vsi zaposleni v naši tovarni za to, da izvedemo kaj več o delu te organizacije tako v Kidričevem ali kje drugje.

V ta namen bomo objavili tudi krajši intervju s predsednikom krajevne organizacije RK v Kidričevem. V njem bodo bralci — člani kolektiva — nekoliko podrobneje seznanjeni z delom in problemi te organizacije. Za sedaj objavljamo na njegovo željo naslednje obvestilo, ki bi naj padlo na plodna tla.

Osnovna organizacija Rdečega križa v Kidričevem obvešča vse člane našega kolektiva, da bo odvzem krvi za četrto trimesečje letošnjega leta po temle razporedu: v torek, 7. oktobra 1969, ob 10. uri za teren (ta rok pa je že minil, saj je bilo obvestilo oddano prepozno); drugi odvzem bo v torek, 23. decembra 1969, ob 10. uri, in sicer za tovarno.

In prav to zadnje obvestilo je pomembno za člane našega kolektiva, to je za nas vse, ki smo zaposleni v TGA. Odvzem krvi bo v prostorih zdravstvenega doma v naselju. Osnovna organizacija RK prosi, da bi se tej humani akciji odzvalo čimveč darovalcev krvi. Omenili smo namreč, da transfuzijski postaji v Ptujju primanjkuje krvi različnih skupin za potrebe bolnišnice.

Člani kolektiva, ki so pripravljeni darovati svojo kri, naj se prijavijo najkasneje tri dni pred odvzemom zaradi ureditve prostega časa v tovarni na delovnih mestih. Vsak krvodajalec, ki je na dan odvzema krvi v službi, ima štiri ure prostega časa, ki je seveda plačan. To velja seveda le za zaposlene v tovarni in — razumljivo — za tiste, ki se je prijavil in svojo kri tudi daroval, kar dokazuje s posebnim potrdilom transfuzijske postaje o odvzemu krvi.

Vse prijave za odvzem krvi sprejema tov. Franc Šimenko v strojnem vzdrževanju (priročno skladišče), telefonska številka 560, vsak dan od 7. do 15. ure.

Čeprav je pri nas že nekaj krvodajalcev, smo prepričani, da se bo tem tovarišem in tovarišicam pridružilo še nekaj novih. Te akcije se namreč lahko udeležijo vsak član kolektiva, ki je zdrav, ne glede na to, kakšno krvno skupino ima. Kri vseh skupin rešuje življenja, ki so dragocena nam kot tudi tistim, ki jo nujno potrebujejo.

**ČLANI KOLEKTIVA, DO-
KAŽIMO, DA TA POZIV NI
PADEL NA NEPLODNA TLA!**

mf.-

Nekaj o fiziologiji dela

Fiziologija dela preučuje življenjske procese v organizmu človeka v zvezi z delovnimi procesi in z delovnimi razmerami, v katerih delo poteka, in omogoča ocenjevanje delovnih sposobnosti človeka-proizvajalca.

Telesno in duševno delo je potrebno za vsako delovno operacijo; čim bolj se razvija tehnika, tem več je duševnega dela.

Telesno delo opravljajo mišice, sodelujejo srce, ožilje in kri, dihalna in živčevje.

Pri duševnem delu pa ima glavni delež centralno živčevje.

Izsledke fiziologije dela moramo upoštevati, če hočemo uspešno odstranjevati poklicne škodljivosti, povezane z nepravilno organizacijo dela, zlasti zaradi neupoštevanja rezultatov fiziologije dela.

Osnovno vprašanje v fiziologiji dela je ustreznost (adekvatnost) zmogljivost — tisti največji možni delovni učinek, ki ga pri določenem delu lahko posameznik izvrši (koliko določenega dela opravi v določenem času).

To je izredno pomembno pri prilagajanju med človekom in določenim delom, pri čemer moramo upoštevati, ko ocenjujemo posameznika, njegove telesne in duševne sposobnosti in lastnosti pa tudi nagnjenost in voljo do določenega dela.

Vsako delo ima tudi drugačne zahteve: npr. delo, pri katerem se lahko gibljemo, je neprimereno lažje kot tisto, ki zahteva stoji ali kak drug prisilni položaj.

Delovna sposobnost je odvisna od mnogih dejavnikov, tako zunanjih in osebnih kot drugih.

Med zunanjimi so zlasti: tehnični in organizacijski pogoji dela, intenziteta in ritem dela, delovni čas v dnevu, tednu in letu.

Pomembnejši so osebni dejavniki, kot so: delovna kondicija,

izvežbanost in trening, pripravljenost za delo in stopnja utrujenosti. Na to pa zopet vpliva cela vrsta dejavnikov — od načina prehrane, počitka, dela zunaj podjetja, stanovanja in družinskih razmer pa do medčloveških odnosov v podjetju.

Zato moramo vsaj osnovne izsledke te vede poznati poleg zdravnika tudi vsi tisti, ki skušamo prilagoditi delo — človeku, upoštevajoč njegove sposobnosti in karakteristike delovnega mesta, to je organizatorji dela, tehnologji, vodje delovnih skupin, analitiki in ostali.

Osnovo vsem življenjskim dogajanjem — pa tudi delu — daje presnova energije v tkivih in celicah človeškega telesa.

S hrano zaužijemo »kemično energijo«, ki v celicah sprošča toplotno in mehanično, kar nazven vidimo kot mišično delo.

Čim težje delamo, torej čim težje je delo, ki ga opravljamo, več energije porabimo in tem večja je energetska pretvorba.

Dve tretjini celokupne energije se pretvori v toplotno, le ena tretjina pa v mehansko delo. Celice potrebujejo pri tem dovolj kisika iz svežega zraka, da lahko energetski viri v njih izgorevajo. Pri tem se tvori ogljikov dvokis in voda, ki ju mora telo sprosti izločiti.

Ker naše telo ne zmore nemeje pretvorbe energije, lahko merimo zgornje dopustne meje obremenitve tudi po kalorični preosnovi in porabi energije.

Tako bi bila najvišja stalna obremenitev okoli 4800 kalorij. To je veliko, če pomislimo, da za popolno mirovanje porabimo le kakih 1600 do 1800 kalorij.

Poleg tega, torej poleg »dela v službi«, porabimo dnevno še okoli 600 kalorij. Zato moramo to vse upoštevati, in če vidimo, da porabijo lahki delavci kakih

500 do 1000 kalorij za delo, bomo pri najtežjih delavcih dobili vrednosti več kot 2000 kalorij.

Ker lahko to merimo na delovnem mestu, nam je lažje opredeliti zahtevnost posameznih delovnih mest in tudi primerno razporediti delavce po njihovih zmogljivostih.

To moramo upoštevati tudi pri delu v neugodnih klimatskih razmerah, ko je prevroče ali premrzlo oziroma prevlažno ali presušeno.

Vse funkcije v našem telesu lahko potekajo skladno, le če so med seboj uravnotežene in pri določenih telesnih temperaturah.

Če telesna temperatura iz prej naštetih razlogov poraste (v vlažni vročini se ne moremo potiti in tako ohlajati) ali pade (premrzlo okolje telo ohladi), lahko pride do toplotnih krčev, kapi ali — nasprotno — do zmrzlin in zmrznjenj.

Zato moramo vedno upoštevati mikroklimatske razmere na delovnem mestu (temperaturo in hitrost gibanja zraka, vlago v zraku in morebitna toplotna sevanja).

Če k tem prištejemo še podatke o telesni obremenitvi delavca, ga ne bomo izpostavljali nepotrebnim nevarnostim za zdravje, pa tudi delovna storilnost in učinek bosta boljša.

Naše telo je sestavljeno iz množice organov, ki so med seboj smotno povezani v organske sisteme (okostje, mišičje, obtočila, prebavila itd.).

Vsako neskladje se pokaže kot bolezen; če je neskladje prehudo, se lahko pokaže celo kot smrt.

Pri delu so pomembni vsi ti sistemi, zato moramo med delom spremljati te organske sisteme in njihovo delovanje.

Spremembe med delom res niso tako majhne:

Sindikalno športno srečanje

V nedeljo, 28. septembra 1969, je sindikalna podružnica Impol priredila v Slovenski Bistrici športno srečanje med sindikalnimi podružnicami Ruše, TGA in Impolom. Ekipa so tekmovala v šahu, streljanju z zračno puško, nogometu, odbojki, kegljanju in gasilskih disciplinah.

REZULTATI:

1. Šah

Ruše — Kidričevo	1,5:4,5
Kidričevo — Impol	2,5:3,5
Ruše — Impol	6:0

Vrstni red ekip:

1. Ruše	7,5 točke
2. Kidričevo	7 točk
3. Impol	3,5 točke

2. Streljanje z zračno puško

1. Ruše	815 krogov
2. Kidričevo	803 krogov
3. Impol	794 krogov

3. Nogomet

1. Impol — Kidričevo	3:4
2. Kidričevo — Ruše	2:1
3. Impol — Ruše	3:2

Vrstni red ekip:

1. Kidričevo
2. Impol
3. Ruše

4. Odbojka

1. Kidričevo — Ruše	0:2
2. Kidričevo — Impol	0:2
3. Impol — Ruše	2:0

Vrstni red ekip:

1. Impol
2. Ruše
3. Kidričevo

5. Kegljanje

Vrstni red ekip:

1. Impol	293 kegljev
2. Ruše	272 kegljev
3. Kidričevo	225 kegljev

6. Tekmovanje gasilcev

1. Impol	185 kazenskih točk
2. Kidričevo	248 kazenskih točk
3. Ruše	266 kazenskih točk

KONČNI VRSTNI RED PO VSEH DISCIPLINAH JE NASLEDNJI:

1. Impol	20 točk
2. Ruše	18 točk
3. Kidričevo	16 točk

Tako je sindikalna podružnica Impol z 20 točkami osvojila prvo mesto in prejela prehodni pokal. O tekmovanju bi po besedah očividcev o prireditelju tekmovanja dal samo slabo oce-

no. Pri tem pa ne bi hotel biti »užaljen«, ker Kidričevo ni osvojilo pokala, ampak bi samo želel, da se v prihodnje na takšnih in podobnih tekmovanjih ne bi dogajale napake, kakršne smo doživeli na tem srečanju.

Pričelo se je z nogometom, in sicer z nerealnim sojenjem sodnika iz Impola na tekmi med Kidričevim in Impolom pri rezultatu 3:3(!) z razveljavljenim zadetkom. Pri šahistih je bila dobro speljana poteza v tem, da so Ruše »premagale« Impol s 6:0!

Ob koncu pa še odbojka. Kot mi je znano, smo imeli že pred leti med sindikalnimi podružnicami v okviru športnih srečanj dogovor, da aktivni športniki ne sodelujejo. Kljub temu smo na tem tekmovanju videli, da velja to samo za aktivne nogometaše, medtem ko za odbojkarje, ki prav tako igrajo v ligi — ne velja!

Za prihodnje bi bilo verjetno zaželeno, da bi na takih in podobnih tekmovanjih vedno uporabljali enoten kriterij in da bi ta srečanja vedno izvedli v športnem in tovariškem duhu!

-k

Ljubitelji petja!

Vsem članom kolektiva je znano, da obstaja pri DPD Svobodi Kidričevo tudi pevska sekcija oziroma moški pevski zbor. Moški pevski zbor deluje že od leta 1951 z enkratno kratko prekinitvijo. V teh letih je zbor gostoval v raznih krajih ter želel precejšnje uspehe. Sodeloval je na vseh proslavah in prireditvah v Kidričevem ter na vseh večjih proslavah v Ptuj in okolici.

Zbor so doslej vodili trije zborovodje. Sedanji zborovodja tov. Alojz Krajncan vodi zbor že od leta 1965. Pod njegovim vodstvom je zbor dosegel največje uspehe in največkrat gostoval. Po dogovoru s tovarniškim odborom sindikata v letu 1967 in 1968 je zbor skupno z godbo na pihala in folklorno skupino priredil v vseh večjih središčih občine (Lovrenc, Majšperk, Cirkovci, Markovci, Gorišnica, Desternik, Juršinci, Zetale itd.), kjer so naši delavci, koncerte, katerih namen je bil približati kulturo našim ljudem. Namen je bil izpolnjen, saj so bile dvorane povsod polne.

Z odhodom tov. Krajncana v lanskem letu se je zbor povezal in tudi še sedaj tesno sodeluje z mešanim pevskim zborom iz Ormoža. V sezoni 68/69 sta zbora skupno nastopila na raznih prireditvah in samostojnih koncertih v Kidričevem, Ormožu, Ljutomeru, Lendavi, Murskem Središču itd. Takšno skupno sodelovanje se je pokazalo koristno zaradi množičnosti oziroma velikega števila pevcev.

Da bi bil zbor še kvalitetnejši, bi potrebovali večje število pevcev. To pa je tudi največja težava, ki tare zbor. Ob pričetku nove sezone 1969/70 vabimo vse člane kolektiva, ki so ljubitelji petja oziroma pevci, da se nam pridružijo. Posebno pa vabimo k sodelovanju mladince.

Pevske vaje so dvakrat tedensko, in sicer v torek in petek od 18. do 20. ure v šoli Kidričevo.

Franc Vreže

Prvi vzpon na Triglav uspešen

Prijetno, povezano z napornim

V prejšnji številki ste lahko prebrali napoved, da gredo člani TVD Partizan Kidričevo na Triglav. Danes pa si preberite nekaj o uspelem vzponu in o osvojenem vrhu Triglava.

Naše potovanje se je pričelo zgodaj — iz Kidričevega s pospešenim vlakom do Ljubljane, od tam z avtobusom do Bohinja ter z lokalnim avtobusom do Stare Fužine. Šele tu smo se zavedeli, da so naši nahrbtniki zares težki. To pa še ni bilo najhujše; še hujša je bila pot, ki smo jo premagali do koč v času, ki je bil naznačen na vidnem mestu. Pričeli smo oklevati in premišljevali, ali bi našo turo sploh nadaljevali, po okrepčilu pa smo sklenili, da le ostanemo. Verjetno nas je tam zadržala žoga, ki nam je bila na voljo. Takoj smo sestavili dve ekipi, uredili zasilno igrišče in že se je pričela prava borba z nasprotnikom — žogo in strmim valovitim terenom. Vse to pa je bilo vendarle kot narobe, saj smo odšli z namenom, da spoznamo naravne lepote, si pridobimo izkušnje in utrdimo telo za še večje napore.

Prav je, da veste, kako se je končal srdit boj med ekipama, ki se je sčasom spremenil v prvi nogometni derbi za resnične

točke. Najprej je vodila nasprotna ekipa, ki je v prvih minutah improvizirani gol kar zaslula z zadetki. Drugo moštvo se je s težavo upiralo. Zavedajoč se, da bo kmalu na koncu svojih moči, je prvi zadek prinesel poražencem nove, sveže pa tudi zbrane akcije. Pri vsem tem moramo priznati, da smo imeli veliko športne sreče, saj so se naši zadetki znašli v majhnem голу iz zares neverjetnih položajev. Vrstili so se, kot da gre za stavo. Zaradi dobrega razumevanja planinske odprave smo tekmo prekinili v trenutku, ko je bil rezultat neodločen. Da bi se telo počasi umirilo, smo zaigrali še odbojko. Tu ni bilo srditih bojov in nejevolje, saj je šlo le za šalo in dobro počutje.

Prva večerja

Pred večerjo sem ugotovil, da imam denarja le za vožnjo. Poiskali smo rešitev v tem, da smo denar zbrali v skupni blagajni. Bilo mi je jasno, da bomo morali biti varčni in živeti kot družina. Za večerjo smo si izbrali žgance in mleko. Vsi niso bili zadovoljni, toda tega niso pokazali, saj smo se dogovorili, da bomo poslušni, da bomo ži-

veli kot borci med NOB. Da je bilo res tako, sem ugotovil po tem, da so vsi vse pospravili.

Prha pred spanjem

Se pred spanjem so izletniki odšli v sobo s skupnimi ležišči. Utrujenosti ni bilo opaziti, saj so bili precej glasni. Odkril sem tuše s toplo vodo in zahteval, da se gredo tuširati. Pred nami je bila še dolga in naporna pot, in ko so se umili, so se res počutili sveže. Nekoliko teže je bilo le s spanjem, saj se niso zavedali, kako huda pot nas čaka drugo jutro.

Do Vodnikove koč

Po dogovorjenem načrtu naj bi se sestali z nekdanjim ravnateljem tov. Zeleznikom, njegovim sinom Samom ter sestričnima Mojco in Jasno pri Vodnikovi koči. Tam so nas čakali že dan poprej. Seznanili smo se z družbo, ki se nam je pridružila. Takoj smo si preoblekli prepoteno perilo ter se okrepčali s toplim čajem. Ker ta kraj poznam, sem odpeljal skupino, da bi si ogledala planinske cvetlice. Takrat smo prvič videli planinko, cvet, ki ga najdemo samo v višavah prelepih planin.

Presenečenje

Veseli smo se vrnili h koči, kjer nas je čakala manjša skupina in z njo nasmejan mladenič, pa vendar po letih starejši, kot bi mu prisodili. To je človek, ki z vsem srcem skrbi za boljše pogoje v planinah — prav gotovo ga poznate — predsednik Planinske zveze Slovenije. Ni mogel skriti veselja in radosti, ko nas je zagledal. Že po naših obrazih je ugotovil, kako si želimo planin in še posebej vzpona na vrh Triglava. Med pogovorom je hrabil našo odpravo, predvsem najmlajše. Tako mlada skupina se le redko povzpne tako visoko. Poslovili smo se od človeka, ki nam je dajal poguma, in se razšli z

napotki ter pozdravi »Srečno pot! Se pridite med naše lepe planine!«

Odskočna deska

Po dolgem času smo prišli do koč Planike, kjer se navadno zbirajo planinci, namenjeni na vrh Triglava. Tam smo se preoblekli, se okrepčali z enolončnico in toplim čajem. Moja skrb je bila rezervacija skupnih ležišč, odločiti sem tudi moral, ali bomo pot nadaljevali. Kmalu sem bil prepričan, da ne bo težav. Še zadnjič smo pogledali Triglav z njegovega vznožja, nato pa krenili na pot. Sprva smo hodili kot po nam že znani poti, nihče ni pokazal strahu. Začeli pa so se prvi vzponi po klinih in ob ograji iz za prst debele žice. Odprava je kmalu utihnila, le redko je bilo slišati kakšno besedo.

Petnajst nas je

Pot na Triglav se je tako pričela. Kot vodja odprave sem dal še zadnja navodila. Takoj za menoj je hodil najmlajši, v sredini tovarišica Pavla, zadnji pa tov. Marjan Zeleznik. Po tem vrstnem redu smo se vzpenjali po grebenih proti vrhu. Med potjo smo se večkrat ustavili, se krepčali z bonboni ter spodbujali z besedami. Kmalu pa sem se zbal — ugotovil sem namreč, da so nekateri blede in da jih je strah. Najslabše je bilo s Srečkom, ki je stopal tik za menoj. Nič se ni pritoževal nad slabostjo, vendar sem videl, kako je z njim. Dajal sem videz, kot da nisem ničesar opazil, saj sem se bal, da se bo slabost lotila tudi drugih. Počivali smo in se spomnili našega veselja ob letošnji zmagi v gimnastiki. Vzpon proti vrhu se je nadaljeval. Zadnje desetine metrov smo premagovali kot gamsi. Nihče se ni več bal, vsi so si želeli čimprej žig Aljaževega stolpa.

Tam sem si — če sem odkrit — pošteno oddahnil, hkrati pa sem pri njih opazil skrb, kako se bodo spet vrnili. Dolgo smo se zadržali na vrhu, bilo je prijetno, saj smo imeli občutek, kot da bi bili na otoku. Kdor je

bil na Triglavu prvič, se je vpisal v knjigo z besedami Prvič na Triglav. Vpisalo se jih je devet, vsega skupaj pa nas je bilo petnajst.

Vračamo se

Vračali smo se proti koči Planiki. Večina me je vpraševala, ali je lažje hoditi navzgor ali navzdol. Z odgovorom sem odlašal in jim na vprašanje odgovoril šele pred kočjo. Vrnitev je bila bolj vesela, bili smo živahnjeji, kljub temu da je pot navzdol težja. Vendar se tega niso zavedali. Prepričan sem bil, da sem nalogo opravil dobro, čeprav me je večkrat stisnilo okoli srca, misleč da se bo kaj pripetilo. Potrebovali smo nekaj časa, preden smo se zavedeli, da smo dosegli cilj. Takoj po večerji smo odšli spat. Uspaval nas je veter, ki je pihal neusmiljeno.

Drugi dan smo odšli do koč pri sedmerih Triglavskih jezerih. Prišli smo zelo hitro, zato pa smo bili popolnoma preznjeni. Nihče ni vpraševal, kaj bomo jedli in kje bomo spali. Bili so preveč utrujeni.

Pot proti domu

Ko smo se vračali, je rahlo deževalo. Pot se je vlekla, še posebej, ker smo si želeli priti čimprej v Bohinj, od tam pa z avtobusom v Ljubljano. V Ljubljani smo bili ob 18. uri. Zdelo se nam je, kot da smo prišli v kakšno rafinerijo — zrak je bil poln plinov. Najprej sem kupil vozovnice, s preostalim denarjem pa smo si kupili malico. Vozili smo se ponoči, še huje pa je bilo, ker smo morali dvakrat prestopiti.

Odprava se je vrnila dva dni prej, kot smo načrtovali. S tem smo razveselili starše, ki so bili za svoje otroke v skrbeh. Dekleta in fantje pa so bili konec koncev nadvse zadovoljni, še posebej zato, ker se je vse srečno končalo. Vsi si želimo, da bi postal ta izlet tradicionalen in da bi nas bilo vsako leto več.

Vseh na fotografiji ni videti, pa vendar gre za lep dokaz, da društvo zares skrbi za našo mladino, ki naj spoznava lepote naših planin

PETA GIMNAESTRADA V BASLU

Basel je bil od 2. do 6. julija prizorišče pete gimnaestrade. Švicarji so se zavedali težke naloge in se je lotili nadvse resno. Tako je bil Basel pripravljen, da sprejme tisoče nastopajočih in desetisoče obiskovalcev.

Množice so se ves dan pomikale po baselskih ulicah, najbolj živahno pa je bilo pred skupinami ogromnih dvoran, kjer so se vrstili nastopi. Basel ima več kot 30 velikih dvoran, strnjениh na enem koncu mesta. Nastopi najrazličnejših skupin držav udeleženk so se vrstili v desetih dvorinah po ves dan — od 9. do 12. ter popoldan od 14. do 17. ure.

Nastopi so bili tudi na stadionu, kadar so bile množične vaje. Uredili so tudi prostore za orodje, največji prostor pa je bila jedilnica za nastopajoče in gledalce. Ta hala je sprejela okoli 15 tisoč ljudi. Vsa posoda je bila plastična in so jo po uporabi zavrgli. V primerjavi s številom gostov je bilo strežnega osebja zelo malo. Vsi so se čudili, da ni bilo pri tem nobenih zastojev. Organizacija prehrane je bila res na višku. Sicer pa je bila vse mesto pripravljeno na to, da čim bolj sprejme goste in se jim pokaže v najlepši luči. Nihče ne bo pozabil, kako vljudni in ustrezljivi so bili Švicarji v želji, da bi bili čim boljši gostitelji.

zvečer pa smo se že udeležili svečane otvoritve na velikem stadionu. Ceremonial je bil podoben kot na olimpijskih igrah, le da je bilo manj nastopajočih in manj gledalcev, pa tudi olimpijskega ognja seveda ni bilo.

Naslednjega dne smo si pričeli ogledovati posamezne nastope. Ker so bili nastopi v več dvorinah hkrati, smo se pač morali odločiti, kaj si bomo ogledali. Na srečo smo imeli vse urejeno že vnaprej, za kar je poskrbel Kompas. Imeli smo vstopnico za vse predstave, prav tako pa tudi knjižico s sporedom in načrtom Basla in dvoran, tako da smo lahko vse našli kar sami in si ogledali, kar smo želeli. Treba je bilo samo pogledati v spored za naslednji dan. V njem si podčrtal vse nastope, ki si si jih želel ogledati, potem pa si hodil iz dvorane v dvorano. Na srečo je večina dvoran med seboj povezana.

Tako smo preživeli štiri dneve. Vmes smo si ogledali še razstavo razvoja ženskega športa ter obiskali živalski in botanični vrt, ob koncu pa še sklepno svečano pete gimnaestrade.

V bližini šole, v kateri smo stanovali, je bila za nas izredno zanimiva telovadnica. Vide ti je bila kot nekakšen balon iz šotorskega platna. Telovadnica je bila približno tako velika kot naša v Kidričevem. Tam smo izvedeli izredno zanimive stva-

ziti ali brez njih, na različnem orodju, z obroči, žogami, kolebnicami, kiji in drugim, kot si je pač zamislil avtor vaje. Nastopajoči so oblečeni v drese najrazličnejših barv. Vsako vajo izvedejo dvakrat, vendar ne istega dne. Tako smo si lahko ogledali čimveč skupin. Navduševale so nas Bolgarke, Nemke, Čehinje, Švicarke in še in še.

Bolgarke so zmogle tako izdelane in tako težke elemente, da se človek nehote vpraša, kako je to sploh mogoče. Težko je verjeti, da je mogoče vreči kolebnico visoko pod strop dvorane in jo spet ujeti v skoku, vsak konec v drugo roko. Podobno je tudi z obročem. Ogledali smo si nastop Čehinj: štirideset deklet je na štirih gredeh, ki so se premikale in sestavljale spreminjajoče se like, izvajale izredno težke elemente. Tudi Kanadčanke so bile čudovite v svojih rdečih dresih in z živo rdečimi žogami, njihova vaja pa je navdušila vse navzoče. Videli smo tudi skupino petdesetletnikov, ki so izvajali težko vajo z izredno dinamiko. Nihče ni mogel verjeti, da je pri tej starosti kaj takega še mogoče. Enako gibčnost je dokazala skupina prav toliko starih Francozinj. Omeniti je treba tudi vaje fantov in deklet na dvanajstih kanvasih. Na njih so skupno izvajali težavne in zahtevne akrobatske elemente, kot na primer trojni prevrat in različne druge obrate.

Vsega tega je bilo pravzaprav skoraj preveč, ogledal si si lahko le drobec nešteti izvedb, od katerih sem jih nekaj omenil. Najprisrčnejša vaja pa je bila prav gotovo vaja z naslovom Mamice in otroci, ki je navdušila prav vse gledalce, mnoge pa je privedla tudi do solza. Mamice so v čudovitih trikotjih pripeljale svoje otročičke, oblečene prav tako v žive drese. Deklice in fantki so bili stari od dveh do petih let. Mamice so izvajale različne gibe, otroci pa so jih posnemali. Ta skupina je zastopala Zahodno Nemčijo.

In kako so se odrezali naši? Jugoslavija je bila zastopana s tremi vajami. Iz Novega Sada je nastopilo dvanajst pionirjev, ki so navdušili z vajo z lestvami. To je bila zares odlična vaja, izvedena z veliko dinamiko in s posrečenimi domisljicami. Drugo in tretjo vajo so izvajali Mariborčani. Zadnikova vaja na veliki okrogli mizi je vzbudila zanimanje zaradi svojevrstnega enkratnega rekvizita. Škoda le, da je bila prekratka. Tretji nastop je vseboval vajo Tončke Lazarevičeve, ki pa ni najbolj navdušila predvsem zato, ker se ne moremo primerjati z večino držav z že znanimi rekviziti, kot so žoge in obroči. Zanimanje vzbudimo le z izvirno zamisljo.

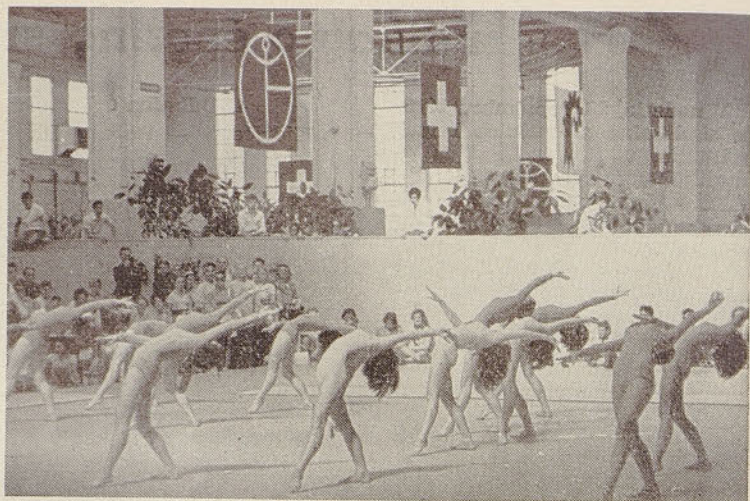
Ugotovimo lahko, da na tem področju še zelo zaostajamo — manjka nam dvoran, modernih naprav in orodja, predvsem pa kakovosti.

OGLAS

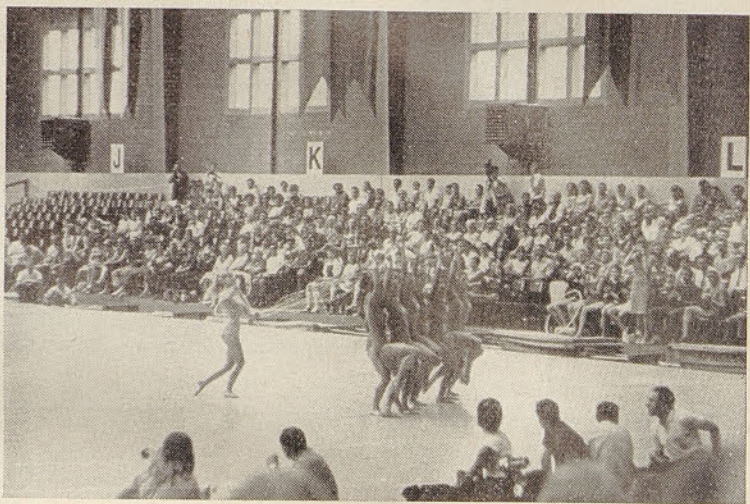
Ker dobimo zaščitno sredstvo za glavo v obliki čelade, sem prisiljen ugodno prodati le malo rabljen klobuk »piccadilly«, ker le-ta ne bo mogel več rabiti svojemu namenu na moji glavi.

Ogled klobuka bo vsak dan v prostoru jedilnice v vparilnici, kjer boste dobili tudi druge informacije in naslov lastnika.

Prizadeti iz glinice

Skladnost gibanja in eleganca izvedbe v lepo opremljeni dvorani

Domiselna vaja Poljakinj je navdušila gledalce

HUMOR

Rekreacija ali ekskurzije

V prostorih delavskega samoupravljanja se je zbralo precej visokih funkcionarjev sindikata in delavskega samoupravljanja. Sindikalni funkcionarji so očitali članom delavskega sveta njihovo ekskurzijo v inozemstvo. Zakaj je delavski svet odklonil udeležbo predsedstva sindikata na tej ekskurziji? Trdili so, da je to dokaz, kako upravljavci vrednotijo sindikalno vodstvo.

Predstavniki delavskega sveta se je takole branil: »Tovariši sindikalisti, gre za zasluge! V svoji mandatni dobi smo te tri dni prihranili, en dan pa bomo morali žrtvovati od svojega prostega časa.«

»Kako prihranili, saj vas večina hodi na seje med delovnim časom,« je trdil predstavnik sindikata.

»To je res, vendar smo seje delavskega sveta skrajšali na minimum. Danes obdelamo 12 do 20 točk dnevnega reda v treh urah, naši predhodniki so to reševali osem do devet ur. Seje imamo vsake kvarte. Če si sindikat dovoli rekreacijski izlet v Gradec in celo na Dunaj ogledat apollo 10, potem imamo mi večjo pravico in si bomo ogledali apollo 11 v Avstriji in apollo 12 v Italiji,« so odgovorili predstavniki delavskega samoupravljanja.

Medtem pa so telefonično sporočili iz DE vzdrževanje, da gredo iz sindikalne podružnice na ogled zagrebškega velesejma, da so zadovoljni, če vidijo samo apollo 9. Trdili so celo, da je tudi naša domovina lepa. Med to živahno razpravo je vstopil predsednik sindikalne skupine in rekel: »Tovariši, prinesel sem vam prvi zapisnik z množičnega sestanka naše skupine. Na tem sestanku so so zvrstila različna vprašanja. Kako je s tistimi pravilniki, ki so že dve leti na mrtvi točki? Ali je res, da bomo morali še enkrat po-

daljšati mandat članom delavskega sveta? Bomo res našo DE aluminij rekonstruirali in modernizirali? Kako se obnesejo novi boksiti na glinici? Zakaj nismo sodelovali na simpoziju aluminija v Ljubljani? Kako kaj deluje reforma v letošnjem letu pri nas? Ali je res, da bomo dobili na 15-letnico obratovanja naše tovarne težke kuverte?«

»Drži, tovariši! To pa smo vam priborili mi. Glede drugih vprašanj pa se obrnite na tehnično službo,« so dejali predstavniki delavskega samoupravljanja.

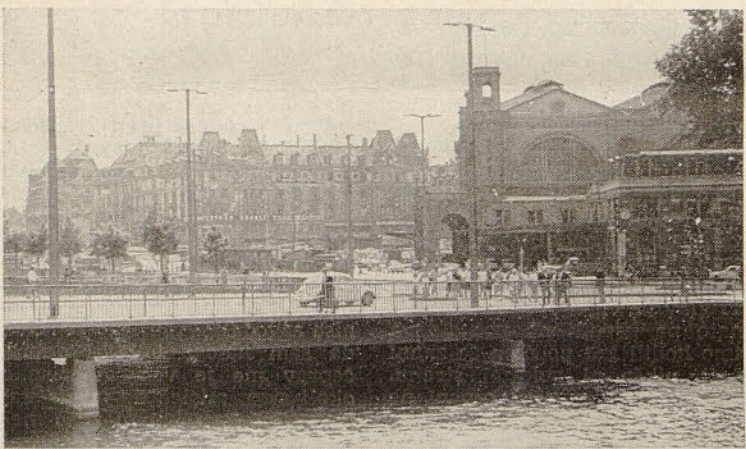
»Se eno vprašanje imam, tovariši! Boste prišli vi iz predsedstva sindikata in predstavniki delavskega samoupravljanja ali od tehničnih služb kaj med nas, proizvajalce, v delovno enoto, da se spoznamo? Saj ste obljubili!«

Sledil je oster odgovor: »Zato smo tebe volili, da delaš z ljudmi, da jih vzgajaš v naprednem duhu, da dvigaš proizvodnjo, da skrbiš za bodoče upravljavce; mi smo preveč obremenjeni z delom. Sami rešujte svojo problematiko, proizvodno in politično — po delovnih enotah, mi se ne bomo vmešavali od zgoraj. Mi predstavljamo delavski svet in sindikat navzven. Imaš še kaj pripomniti, tovariši?«

»Ne, hvala lepa in na svidenje! Hvala tudi za pouk!« Tako je odšel predsednik sindikalne skupine. Po njegovem odhodu je bilo slišati precej pripomb na račun njegove radovednosti in zastarelega gledanja. Zapomniti si ga je treba pri prihodnjih volitvah!

Klemenčič

**Dopisujte
v
ALUMINIJ**

Zürich — tu smo se ustavili le za trenutek

Poleg odlično pripravljenih prostorov so imeli tudi najmodernejše telovadno orodje. Posebno pozornost so vzbudile blazine v obliki ogromnih travkov; izdelane so bile iz mase, omogočale pa so hitro pripravo za nastop. Videli smo velike ponjave, najkvalitetnejše bradlje, odlične deske za preskoke itd. Vse to nas je zelo presenečalo.

Udeležba Jugoslovancev na tej gimnaestradi je bila mična; poleg treh skupin nastopajočih — okrog 60 članov ekip — nas je odšlo v Basel še okoli dvesto gledalcev. Izpred Kompas v Ljubljani sta odpeljala dva avtobusa. Potovali smo skozi Avstrijo in si med krajšimi presledki ogledovali avstrijska mesta in pokrajine. Peljali smo se po Koroški, Tirolski in Salzburški ter prispeli še isti dan na prelaz Adelberg, kjer smo prenočili. Kljub temu da ni bilo snega, je bilo zelo mrzlo. Hribi so »prepređeni z vlečnicami in sedežnicami, saj je to eden od zelo znanih avstrijskih smučarskih centrov.

Drugi dan smo prestopili švicarsko mejo, si ogledali jezero, se ustavili med drugim tudi v Zürichu in prispeli popoldne v Basel. Nastanili smo se v šoli,

ri, kot na primer, da imajo v šoli vsak dan po eno uro telesne vzgoje. Potem se nismo več čudili, od kod Švicarjem takšne telovadne skupine, ki so nas navduševale dan za dnem, zakaj toliko športnega orodja itd.

Ko smo zapuščali Basel, so nam po glavi rojile najrazličnejše misli, toda o tem pozneje.

Prvi dan naše vrnitve je bil zelo naporen. Morali smo priti do Milana, vračali smo se namreč čez Italijo. V Švici smo se ustavili še v Luganu in Lucernu. Obe mesti sta čudoviti in se od Basla precej razlikujeta. Gre predvsem za turistični mesti in temu primerno sta tudi urejeni. Prespali smo v Milanu. Drugi dan smo si ogledali nekaj njegovih znamenitosti in zanimivosti, potem pa smo se razkropili nakupovat. Pozno zvečer, okoli polnoči, smo se vrnili v Ljubljano. Med potjo smo se še ustavljali in si ogledovali italijanska mesta in jezera.

Gimnaestrada je prikaz najrazličnejših akademskih sestav oziroma skupinskih nastopov, ki se precej nagibajo k akrobatiki, spet drugi povsem h gimnastiki, ženske sestave pa k baletu. Nastopa lahko posameznik ali skupina. Vaje izvajajo z rekvi-